

**СТРАТЕГИЈА ПОДРШКЕ РАЗВОЈУ ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА
НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА БЕОГРАДА
2012–2017.**

Март, 2012. године

САДРЖАЈ:

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА	3
УВОД	4
ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ У ОБЛАСТИ САРАДЊЕ ГРАДА И ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА.....	5
ФУНКЦИЈА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА. ВРЕДНОСТИ И ПРИНЦИПИ НА КОЈИМА ПОЧИВА ЦИВИЛНО ДРУШТВО	10
СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА.....	12
МАТРИЦА СТРАТЕШКИХ ПРАВАЦА, ЦИЉЕВА И ЗАДАТАКА СТРАТЕГИЈЕ	31
ИНДИКАТОРИ УСПЕХА.....	38
НАДЛЕЖНОСТИ У СПРОВОЂЕЊУ СТРАТЕГИЈЕ	47
ОПШТИ ПРИНЦИПИ САРАДЊЕ	51
СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ГРАДА БЕОГРАДА	53
ЕВРОПСКА УНИЈА И ЦИВИЛНО ДРУШТВО	56

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

БОШ	Београдска отворена школа
ЕУ	Европска унија
ЕК	Европска комисија
YUCOM	Комитет правника за људска права
Мрежа ИСП	Мрежа истраживача социјалних прилика
НВО	Невладине организације
ИНГО	Међународне невладине организације
ОЦД	Организације цивилног друштва
ОГИ	Одбор за грађанску иницијативу
ОЈГУ	Организациона јединица градске управе
ОЦД	Организација цивилног друштва
СЕ	Савет Европе
СКГО	Стална конференција градова и општина
УН	Уједињене нације
УНЕЦЕ	Економска комисија Уједињених нација за Европу
ФОД	Фонд за отворено друштво, Србија
ЗБ	Западни Балкан

УВОД

Допринос града Београда развоју цивилног друштва на територији града огледа се у унапређивању сарадње између Града и организација цивилног друштва и стварању могућности (услова) да грађани и њихова удружења, у партнерству са институцијама Града, учествују у развоју. Развијено цивилно друштво доприноси, у складу са својим могућностима, подизању нивоа свести грађана о важности њиховог активног учешћа у друштвеним догађањима и унапређењу нормативног оквира и институционалних механизма сарадње Града и цивилног друштва што је од посебног значаја за даље јачање демократских институција у Београду.

Доношењем ове стратегије, Град не жели да негира право самом цивилном друштву или некој од репрезентативних организација да буде носилац стратегије развоја цивилног друштва. Претенциозна би била амбиција, а и дискутабилна, која би се усмерила на „развој цивилног друштва у целини“. Град не располаже ни могућностима, ни овлашћењима да „усмерава развој цивилног друштва“ у целини. Питање је и да ли би тако нешто било и сврсисходно, с обзиром на аутономију цивилног друштва у односу на државу и јавни сектор.

Зато Град и не доноси стратегију развоја цивилног друштва већ предлаже стратегију за подршку развоју цивилног друштва, којом жели да унапреди даљу сарадњу и изграђује партнерство са њим, руководећи се толеранцијом и разумевањем, поштовањем различитих ставова и мишљења, дијалогом и аргументованим изношењем чињеница, на начелима одрживог развоја, интеракције, одговорности и једнаких могућности за све, који су и основне вредности цивилног друштва, и на тај начин пружи подршку учешћу становника у развоју града.

Цивилно друштво је овде схваћено као општи термин за све врсте друштвеног деловања појединца или група, које не потиче од државе и које држава не води. Оно што је посебно за концепт цивилног друштва је његова динамична природа, чињеница да означава и стање и акцију. Партиципативни модел цивилног друштва, такође, даје могућност јачања поверења у демократски систем тако да се може развити повољнија клима за реформе и иновације.

За пут ка европским интеграцијама потребно је стабилизovati и консолидовати демократију у Србији, како на републичком нивоу, тако на локалном, а то није могуће без настанка и развоја активног и динамичног цивилног друштва. Европска унија везује улогу организација цивилног друштва у модерној демократији за права и слободу грађана да се удружују и организују како би се у друштву могли изразити сви релевантни интереси и ставови. По овом становишту организације цивилног друштва играју важну улогу посредника у односима појединаца и државе, без којих нема демократских процеса и стварања културе поштовања људских права.

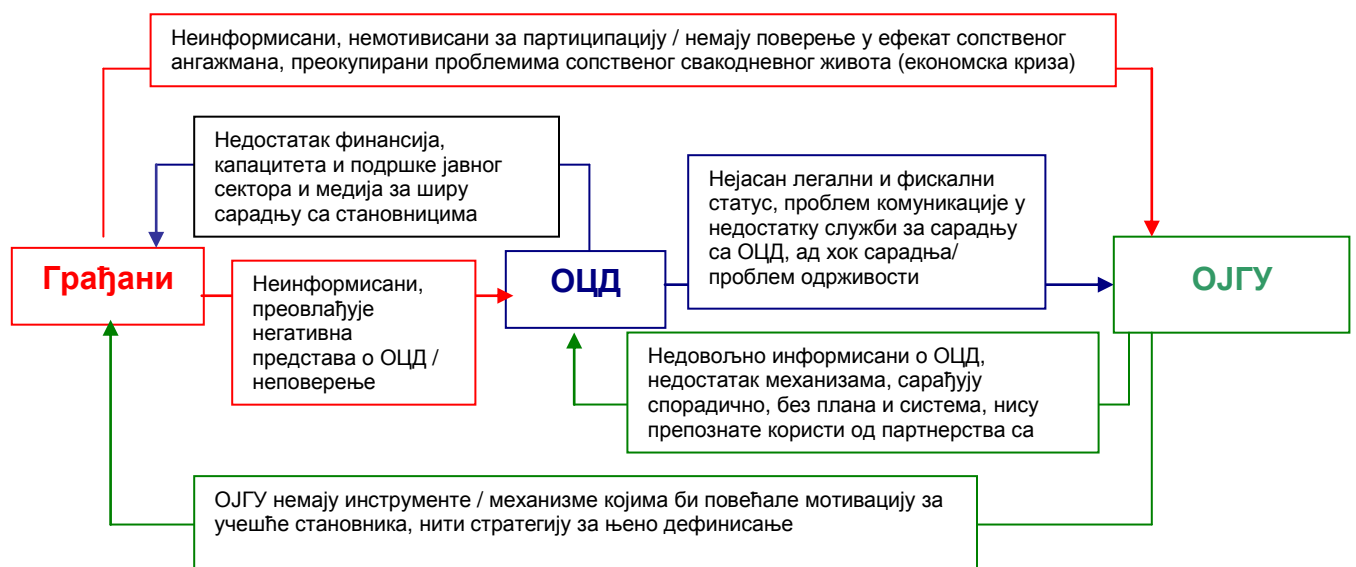
I. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ У ОБЛАСТИ САРАДЊЕ ГРАДА И ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА

Сарадња становника и организација цивилног друштва (ОЦД), са једне стране, и организационих јединица градске управе (ОЈГУ) града Београда, са друге, постоји само у рудиментираној форми. Сарадња је несистематска, непланска и углавном спорадична (*ad hoc*).

- ОЈГУ немају системски дефинисане механизме за подстицање и укључивање становника у процесе доношења одлука и планирање развоја града. Сарадња се пре своди на појединачне акције које иницирају становници, него на планске активности ОЈГУ за њихово укључивање.
- Сарадња ОЈГУ са ОЦД своди се пре на повремено финансирање појединачних пројеката, него на планску сарадњу у којој ОЦД учествује у целовитом процесу, од планирања активности до реализације.
- Сарадња ОЦД и становника је ограничена како неинформисаношћу и неповерењем становника, тако и недостатком капацитета, финансијских средстава и подршке Града за ширу сарадњу са становницима.

Проблеми који се препознају у све три групе актера, у пракси често доводе до тога да они делују пре као независне интересне групе, него као сарадници у послу са истим заједничким циљем. Овакво стање није задовољавајуће, јер једино сарадња може да унапреди квалитет услуга Града за општу корист свих становника.

Проблеми односа становника, организација цивилног друштва (ОЦД) и организационих јединица градске управе (ОЈГУ) могу се шематски приказати на следећи начин:

1. Становници Београда

1.1 Неспремност на партиципацију у локалној самоуправи

Мотивацију становника града за већи ангажман дестимулише више фактора:

- Недовољна упознатост становника са могућим начинима за сопствену партиципацију
- Опште неповерење у ефекат сопственог учешћа
- Неповерење да је локална самоуправа заинтересована да узме у обзир мишљење становника
- Неповерење у јавност рада ОЈГУ
- Ниска мотивација и незаинтересованост самих становника - преокупираност сопственим проблемима, пре свега проблемима ниског животног стандарда

Истраживање јавног мњења становника Београда реализовано у новембру 2010. године, показало је да упркос позитивним ставовима према раду градске управе, становници Београда нису спремни на сопствено учешће у решавању проблема Града, чак и када се ти проблеми непосредно тичу њих самих. Овај пасиван став подстакнут је у великој мери неповерењем становника да сопственим ангажовањем могу да мењају ствари.

Спремност на лично ангажовање и учешће у животу локалне заједнице генерално веома је ниска. У последњих неколико година, истраживања доследно показују да становници као разлог недостатка иницијативе и учешћа у решавању проблема локалне заједнице, најчешће наводе неповерење у ефекте сопственог ангажмана. У мају 2009. године, на пример, само 5% становника Београда је рекло да мисли да може да промени ствари које им се не свиђају у њиховој локалној заједници, а само 6% да може да утиче на одлуке које се доносе у локалној управи. Тек нешто више, 17%, рекло је да се осећа мотивисаним да учествује у активностима локалне заједнице. У истом периоду, само 11% становника Београда саопштило је да је учествовало у некој акцији у вези са решавањем проблема у њиховој локалној заједници, а скоро половина тих акција сводила се само на потписивање петиције.

Поред неповерења у ефекте сопственог ангажмана, становници Београда наводе и недостатак информисаности о томе на који начин би могли да се укључе у активности у њиховој локалној заједници.

Низ индикатора указује такође и на ниску свест становника о важности сопственог учешћа када су у питању друштвена догађања која се односе на процес демократизације друштва. У истраживању реализованом у октобру 2010. године, на пример, показало се да су становници далеко спремнији да се укључе у активности везане за проблеме који их непосредно погађају, пре свега незапосленост и низак животни стандард, него за проблеме везане за демократизацију друштва, као што је, на пример, транспарентност рада локалних самоуправа.

1.2 Неинформисаност и неповерење у ОЦД

У околностима ниске грађанске партиципације, улога ОЦД као природног посредника између грађана и државних институција требало би још више да добије на свом значају. Међутим, већина становника Београда (као и Србије у целини), не само што није упозната са радом ОЦД, већ често има и сасвим погрешне представе о улози и циљевима ОЦД. Такав став рефлектује се и кроз запослене у ОЈГУ као део опште популације становника града.

У истраживањима из 2006. и 2009. године, тек нешто више од 50% становника рекло је да зна шта су то НВО/ОЦД. Половина од њих сматрала је да ОЦД не раде у интересу друштва. Та слика се није битно изменила од 2006. до 2009. године.

Негативна представа о ОЦД сектору створена још током деведесетих, споро се мења и још увек је присутна код великог броја становника. У мају 2009. године, на пример 50% становника Београда, сложило се са тврдњом да су ОЦД плаћене од стране међународних агенција да пропагирају њихове интересе у Србији, док се само 30% сложило са тврдњом да ОЦД, иако добијају донације од међународне заједнице, служе интересима грађана Србије.

У складу са таквим ставовима је и налаз истраживања из октобра 2010. године који показује да је тек нешто више од трећине становника рекло да би се повећала вероватноћа њиховог укључивања у активности које се тичу интереса грађана ако би оне биле организоване од стране ОЦД, а близу 40% да би то умањило вероватноћу њиховог ангажовања. Већина становника Београда (86%) изјавила је у мају 2009. године, да није имала никакав контакт са ОЦД, а још 10% да се њихов контакт практично своди на то што знају некога ко ради за неку ОЦД.

Становници се о раду ОЦД првенствено информишу из медија, пре свега телевизије. Упадљив је податак из истраживања 2009. године, који говори да 79% становника никада није чуло, видело, ни прочитало никакву кампању ОЦД која би имала позитиван утицај на грађане Србије.

2. Организације цивилног друштва (ОЦД)

Организације цивилног друштва (ОЦД), не само по природи ствари своје мисије (разлога постојања), већ и по питању сопствене одрживости, имају јаку мотивацију за сарадњу са јавним сектором и за што ширу сарадњу са грађанима. Проблеми са којима се сусрећу ОЦД, међутим, константно умањују њихову ефикасност:

- Неповољан правни статус (статусни и фискални)
- Проблеми одрживости
- Проблем капацитета/ресурса финансијских и стручних (људских)
- Неразвијеност волонтеризма
- Неповољна слика у јавности
- Сарадња са медијима (недовољна, често неповољна)

Примера ради, у истраживању из 2009. године, 74 НВО са територије града, као најчешће проблеме са којима се сусрећу у реализацији својих пројеката навело је: 56% недостатак финансијских средстава; 37% низак ниво сарадње са институцијама државне управе и локалне самоуправе; 18% негативне ставове непосредног окружења - комшилука; 16% правне проблеме.

Како показује студија о настанку, развоју и положају грађанског друштва у Србији - **Европеизација Србије, Грађанско друштво**, постоје одређени проблем везани за сарадњу ОЦД и институција државе (аналогно и са градским институцијама). Наиме, због све израженије тенденције политизације државних институција, велики број ОЦД имају резерве према директној сарадњи са институцијама, чак и онда када су директно позване од стране институција на сарадњу. У том смислу, ОЦД страхују од злоупотребе од стране политичких актера, или страхују да их друге ОЦД не оптуже као промоторе појединог политичког интереса.

Град Београд карактерише релативно развијена и формирана ОЦД сцена са прогресивним трендом развоја, јачања капацитета и стварног друштвеног утицаја. “Године 2009. коначно је донет Закон о удружењима¹ којим се уређују статусна питања оснивања и функционисања ОЦД. Закон је отворио могућност да ОЦД обављају профитну делатност и профит користе у непрофитне сврхе. Закони који се баве пореским политикама још нису регулисали услове под којима би се дата могућност реализовала. Донет је Закон о задужбинама и фондацијама. Јавно се промовише социјална одговорност бизнис сектора. Тиме се отвара могућност за обезбеђивање домаћих извора финансирања за ОЦД, али порески закони још ћуте у погледу било каквих олакшица и подстицаја за оне који би своја средства усмерили према активностима ОЦД.”². У том смислу, правни режим који важи за привредне субјекте који у свом пословању остварују добит, важи и за цивилно друштво и организације које су углавном основане да би служиле остварењу друштвено корисних непрофитабилних циљева.

У смислу финансијске подршке ОЦД, Град је у протеклом периоду учинио значајан напредак. Посматрајући само 2010. годину, из средстава Града укупно је финансијски подржано преко 320 различитих пројеката у укупној вредности од преко 200 милиона динара. Међутим, услед недостатка боље унутрашње хоризонталне и вертикалне координације и информисања та подршка не постиже увек ефекте сразмерне нивоу подршке.

3. Организационе јединице градске управе (ОЈГУ) града Београда

ОЈГУ карактерише уско гледање на концепт сарадње са цивилним друштвом које се углавном исцрпљује кроз финансијску подршку кроз буџетску позицију 481 – Дотације невладиним организацијама. Општинским самоуправама недостају конзистентни механизми и стратегије за подстицање становника за веће учешће. Рад ОЈГУ често

¹ Сл. гласник РС бр. 5/09.

² Европеизација Србије, Грађанско друштво, Фонд за отворено друштво, Србија 2011, стр. 21.

карактерише недовољна транспарентност и недостатак капацитета и професионалне посвећености.

Недостатак међусобне координације, неједнакост процедура и несразмеран развој цивилног друштва у различитим општинама утиче на неједнак приступ и механизме сарадње на локалном нивоу на територији града. У том правцу може се идентификовати разлика на 'развијеније' централне и мање развијене 'рубне' градске општине.

Истовремено, представници ОЈГУ са територије градских општина јасно препознају интерес у сарадњи са ОЦД, као и потребу да се механизми сарадње унапреде и уведу нови, али и да се укупно унапреди непосредно учешће становника у локалном јавном животу.

УПОРИШТА ЗА САРАДЊУ

Становници: Поверење у управу Града

Упркос свим проблемима, у овом моменту постоји значајно упориште за развој чвршће сарадње цивилног друштва и Града. Већина становника Београда, на крају 2010. године, позитивно је оценила досадашњи рад градске управе. Ово поверење, као предуслов сваке сарадње, успоставља добар основ за јачање комуникације и сарадње Града и становника у укупном развоју Београда.

Генерално гледано, на крају 2010. године, становници Београда су претежно били задовољни правцем у коме се крећу ствари на територији града. Поређења ради, становници Београда су много оптимистичнији када је у питању правац којим се креће Београд, него Србија у целини. Већина становника Београда, 54%, оценила је да се ствари у Београду крећу у добром правцу, а 39% да се крећу у лошем правцу, док је у исто време, 37% оценило да се Србија креће у добром правцу, а 40% да се креће у лошем правцу.

Важно је истаћи, међутим, да су становници из 10 централних градских општина задовољнији стањем од грађана из преосталих седам општина: 57% грађана из централних општина оценило је да се град креће у добром правцу, а 44% грађана из осталих седам општина.

Већина становника позитивно је оценила и досадашњи рад управе Београда: 52% оценило је рад управе Београда високим оценама (4 и 5, на скали од 1 до 5). Становници из 10 централних општина опет су изразили веће задовољство радом управе (54% даје високе оцене), него становници из осталих седам општина (42% даје високе оцене). Поређења ради, у исто време, само 7% становника Београда оценило је високим оценама (4 и 5, на скали од 1 до 5) Владу Републике Србије.

Организације цивилног друштва (ОЦД): Висока мотивисаност за сарадњу

ОЦД би требало да буду природан посредник између грађана и државе (у овом случају градске управе), односно главни механизам у друштву за укључивања становника у све аспекте живота локалне заједнице и сарадње са управом града.

Иако често са недовољним капацитетима и без стварног друштвеног утицаја, ОЦД препознају ту своју улогу, било нудећи помоћ циљној групи (заједници), било као заговорници одређених интереса. Висока мотивисаност за сарадњу не произилази искључиво из препознавања те своје улоге, већ такође и кроз препознавање градске управе као саговорника и партнера у развоју града и финансијера програма, али и као “адвоката” интереса цивилног друштва према републици.

Организационе јединице градске управе (ОЈГУ): Иницирање дефинисања Стратегије за развој цивилног друштва на територији града Београда

Досадашња сарадња Града и цивилног друштва, иако често ад хок, довела је до препознавања ОЦД и као ресурс и као пожељне партнере.

Текућа иницијатива управе града Београда за дефинисање стратегије подршке развоју цивилног друштва већ сама по себи указује на спремност Града за даље унапређивање сарадње са цивилним сектором.

Процес европских интеграција:

Сви поменути актери деле заједнички интерес – брже приближавање Србије ЕУ и ефикасније дефинисање и спровођење “локалних политика које су усклађене са реформисаним и са стандардима и нормама ЕУ хармонизованим политикама.”³

II. ФУНКЦИЈА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА. ВРЕДНОСТИ И ПРИНЦИПИ НА КОЈИМА ПОЧИВА ЦИВИЛНО ДРУШТВО

Цивилно друштво чине активни грађани и грађанке које/и имају активан однос према јавним службама и пословима, учествују у јавним расправама, утичу на политичке процесе и актере и то преко конкретних иницијатива, па све до преузимања јавних послова које држава и јавне институције не могу обавити уопште, у потпуности или довољно квалитетно. Под појмом цивилног друштва не можемо, нити смемо разумевати само невладине организације већ ширу сферу друштвеног живота која директно не припада државном, приватном и профитном сектору.

³ Европеизација Србије, Грађанско друштво, Фонд за отворено друштво, Србија 2011

Као трећи сектор, цивилно друштво стоји поред јавног и приватног сектора, као кључни елемент у заштити демократије и промовисању просперитета. Цивилно друштво обухвата разноврсне добровољне, локалне, непрофитне, невладине, и недржавне организације, са циљевима и активностима које често потпадају у две основне категорије: **(1) пружање услуга**, где организација нуди специфичан облик помоћи или користи циљној групи (заједници) и **(2) заговарање**, где организација ради у циљу представљања и унапређивања одређеног интереса. Организације цивилног друштва могу да се баве широким спектром питања, укључујући угрожене групе (деца, стари, инвалиди, избеглице), младе, образовање, здравство, питања социјалне заштите, једнакости полова, животне средине, економског развоја, уметности и културе, политичких и правних реформи и људских и мањинских права.

Организације цивилног друштва најчешће доприносе пружању услуга, док организације које се баве јавним заговарањем теже да утичу на јавне политике и мишљења. Оне могу играти важну улогу у подстицању дијалога, уобличавању политика, ослањању на информације и имплементацији програма и пројеката. У контексту чланства у Европској унији, организације цивилног друштва могу дати важан допринос у оспособљавању земаља кандидата да гарантују демократију, владавину закона, људска права и поштовање и заштиту мањина, у складу са критеријумима из Копенхагена.

Цивилно друштво може да послужи као природан савезник локалним властима. Као што се наводи у Европској публикацији о успешној сарадњи на локалном нивоу: „Локалне власти и локални недржавни играчи играју кључну улогу у развоју, због тога што су најближи народу и највише су упознати са њиховим потребама.“⁴ Сарадња између цивилног друштва и локалних власти може да има разноврсне облике. Комплекснији приступ овој теми види сарадњу између цивилног друштва и локалних самоуправа као константни, реципрочни процес који подразумева поверење и изградњу поверења, узајамну транспарентност и темељну демонстрацију конкретних резултата. У срцу свега требало би да лежи заједнички циљ побољшања квалитета живота.

Вредности цивилног друштва на којима оно почива су грађанске врлине: поверење, солидарност, пристојност, уљудност, поштовање људских и мањинских права, аутономност, плурализам, владавина права, толеранција, ненасиље, отвореност и хоризонталност која означава једнакост актера.

Дискусиони документ Европске комисије “Комисија и организације цивилног друштва: изградња јачег партнерства”⁵ даје дефиницију организација цивилног друштва, према којој удружења имају следеће карактеристике:

- Оне нису створене да генеришу личну добит;
- Оне су добровољне;
- Оне имају одређени степен формалног или институционалног постојања

⁴ European Commission, “Changing the World...Locally: 25 success stories of development cooperation at local level,” 2008, ec.europa.eu/development/icenter/.../Success-Stories_EN_FIN.pdf.

⁵ Дискусиони документ комисије “Комисија и НВО: изградња јачег партнерства” (ЦОМ (2000) 11, http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/ces851-1999_ac_en.pdf)

- Оне су независне
- Оне теже да делују у складу са проблемима и питањима у вези са добробити појединца, група или друштва

Постоје организације чији се принципи деловања заснивају на недемократским позицијама, дискриминацији грађана, кршењу основних људских и грађанских права, насиљу, милитаризацији и чије деловање има партикуларистичке регресивне циљеве и искључиве учинке. Овакве организације својим агресивним, насилним и антидемократским деловањем разарају основе цивилног друштва и сужавају подручје људских слобода и оне нису предмет ове стратегије.

III. СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА

Развој цивилног друштва можемо одредити као скуп структуралних промена које се предузимају у циљу проналажења конкретних и трајних решења за проблеме са којима се сусрећу грађани и грађанке које/и имају активан однос према јавним службама и пословима, учествују у јавним расправама, утичу на политичке процесе и актере или преко својих организација обављају поверене јавне послове. То значи да се под развојем цивилног друштва не може сматрати само “решавање проблема организација цивилног друштва” већ шири скуп проблема из сфере друштвеног живота која директно не припада ни државном, ни приватном, ни профитном сектору.

Развој цивилног друштва на територији града Београда обухвата, према томе, и промене које се односе на унапређивање сарадње између Града и организација цивилног друштва и на стварање могућности (услова) да становници, у партнерству са институцијама, учествују у развоју града.

Потребно је напоменути да савремени концепт развоја садржи и императив одрживости, односно очекивања у погледу одрживог развоја који задовољава потребе садашњице, а не доводи у питање способност будућих генерација да задовоље властите потребе. То подразумева равнотежу између потрошње ресурса и способности природних система да задовољавају потребе будућих генерација. Због тога одрживи развој представља интегрални економски, технолошки, социјални и културни развој, усклађен са потребама заштите и унапређења животне средине, који омогућава садашњим и будућим генерацијама задовољавање њихових потреба и побољшање квалитета живота.

У том смислу, полазна претпоставка стратегије је да ће, у остваривању циљева и задатака дефинисаних овом стратегијом, град Београд својим средствима **унапређивати сарадњу са организацијама цивилног друштва и изграђивати партнерство**, руководећи се толеранцијом и разумевањем, поштовањем различитих ставова и мишљења, дијалогом и аргументованим изношењем чињеница, на начелима одрживог развоја, интеракције, одговорности и једнаких могућности за све, који су и основне вредности цивилног

друштва и на тај начин **пружати подршку ширем учешћу становника у развоју града.** Односно, пружити **подршку развоју цивилног друштва на територији града Београда.**

У остваривању општег циља стратегије дефинисани су стратешки правци подршке развоју цивилног друштва на територији града Београда, за период 2012-2017. године:

- (1) Изградња подстицајног амбијента за грађанско учешће
- (2) Побољшање доступности и квалитета услуга и културних садржаја за становнике
- (3) Повећање социјалне кохезије и обима социјалне подршке депривилегованим и сиромашним друштвеним групама
- (4) Унапређење институционалних механизма сарадње.

Стратешки правац развоја 1.

Изградња подстицајног амбијента за грађанско учешће

Грађанско учешће подразумева да су грађани слободни и способни да јавно изразе своје потребе, интересе и проблеме и да су активно укључени у процесе предлагања, доношења и спровођења одлука од јавног интереса. Оно укључује различите нивое односа између грађана, ОЦД и институција власти, од информисања до партнерства у пружању услуга. Постојање активних грађана представља неопходан услов за развој демократског управљања и доприноси бољем и квалитетнијем животу у граду. Како би се остварила активна партиципација у политичким процесима и јавном одлучивању потребно је да амбијент у ком се одвија комуникација и сарадња између становника и градских институција делује подстицајно на становнике да се укључе. Учешће грађана зависи великим делом од процене да ће њихово мишљење бити саслушано и узето у разматрање, од легитимитета политичких институција и представника власти, као и од транспарентности и доступности информација о њиховом раду.

Становници Београда нису довољно информисани о јавним пословима и одлукама, нити о могућностима за грађанско учешће. Становници немају довољно знања и вештина да у пуној мери користе своја грађанска права и често не разумеју значај учествовања у јавној сфери. Углавном нису спремни да учествују решавању јавних проблема, чак и када се ти проблеми непосредно тичу њих самих. Овај пасиван став подстакнут је у великој мери неповерењем становника да сопственим ангажовањем могу да мењају ствари. Велики део становника сматра да ни на који начин не може да утиче на политику и политичка питања. Такође, становници немају довољно поверења у градске институције и процедуре. Све то доводи до недостатка мотивације и пасивизације становника. Недовољни капацитети градске управе за сарадњу са цивилним друштвом и недостатак механизма сарадње додатно отежавају постојећу ситуацију.

Поред тога, становници су у великој мери незаинтересовани да учествују у ОЦД и њиховим активностима, недовољно су упознати са њиховом улогом и циљевима и још увек задржавају негативну представу о цивилном друштву, створену током деведесетих година. ОЦД још увек нису дубоко утемељене у друштву, тешко остварују шири утицај и немају потребан легитимитет и поверење у јавности. Волонтеризам и добротворство и спремност за јавно иступање и борбу за сопствена права још увек нису у центру пажње становника града.

Имајући у виду, с једне стране, значај грађанског учешћа и потенцијалне користи за град и његове становнике и, са друге стране, низак ниво грађанског учешћа и недовољну мотивацију и информисаност становника, као основни стратешки правац стварања подстицајног окружења за развој цивилног друштва препознајемо изградњу подстицајног амбијента за грађанско учешће.

1.1 Веће учешће становника у процесима доношења јавних одлука

Већим учешћем грађана доприноси се томе да политике буду више у складу са проблемима и потребама становника, да буду ефективније, транспарентније и ближе грађанима. Одлуке у чијем предлагању, доношењу и спровођењу, становници непосредно учествују, постају легитимније и лакше прихватљиве. Укључивањем становника развија се свест и одговорност појединаца за проблеме и питања која се тичу свих становника града и доприноси се развоју демократске политичке културе и демократских вредности у друштву.

У том циљу, Град ће развијати и организовати консултације, дијалоге, расправе и панеле, јавна слушања и друге облике непосредне партиципације којима се повећава учешће становника у процесима доношења јавних одлука – механизам консултовања. Доношење одлука није само обавеза државних органа и локалних самоуправа, већ је неопходно и обавезно том приликом консултовати оне који за то имају интерес, односно оне на које ће се одлуке односити.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Дефинисање програма обуке за запослене у градској и општинским управама за унапређење знања и вештина у комуникацији са становницима
- (2) Организовање консултативних процеса и других форми дијалога са становницима о стратешким правцима развоја Града
- (3) Организовање јавних слушања при доношењу важних одлука градске и општинских управа које имају утицај на становнике
- (4) Организовање буџетских слушања са становницима током планирања буџета ОЈГУ за наредну годину
- (5) Укључивање модела 'партиципативног буџетирања' у формални процес одређивања приоритета потрошње Града и дефинисање локалних пројеката са директним утицајем на заједницу

1.2 Већа кохезија између Града, становника и цивилног друштва

Већа кохезија између Града, становника и цивилног друштва подразумева да сви становници Београда деле заједнички осећај припадности граду. Град Београд тежи равноправности, поштовању различитости, постојању једнаких могућности за све и добробити свих чланова друштва на једнаким основама. Циљ Града је боља повезаност и сарадња различитих делова града, кроз бољу комуникацију становника различитих градских општина и већу сарадњу локалних заједница и локалних ОЦД. Грађанским иницијативама и активностима кроз своје организације, становници могу значајно да допринесу већој кохезивности у Граду. Задатак Града је да ове иницијативе подржи бројнијим, разноврснијим и транспарентнијим конкурсима за програме цивилног друштва који подстичу кохезивност, унапређењем и поједностављењем административних и конкурсних процедура.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Подршка развоју локалних заједница и јачање сарадње између локалних заједница на територији града
- (2) Увођење унапређеног (вишегодишњег) програмског планирања градских секретаријата и општинских управа, те прецизније тематско фокусирање конкурса
- (3) Поједностављење административних процедура за увођење активности цивилног друштва на градским јавним просторима и поједностављивање процедура за конкурисање
- (4) Увођење обавезе за јавно доступне и опште разумљиве годишње извештаје о финансирању и ефектима подршке на нивоу Града
- (5) Усклађивање активности обука и других видова едукације које подржава Град са стратешким циљевима развоја Града

1.3 Отворен приступ информацијама

Отворен приступ информацијама представља предуслов за учешће грађана у јавним пословима. Слободан и лак приступ информацијама утицао би на то да становници буду упућенији и заинтересованији за јавне послове, да стекну веће поверење у постојеће политике и доносиоце одлука. Због тога, Град тежи да благовремено и редовно информише грађане о свим важним питањима, јавним политикама и одлукама. Град препознаје значај обезбеђивања ажурираних и тачних информација у формату који је приступачан свим заинтересованим грађанима и њиховим удружењима.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Увођење електронски вођених евиденција података о информацијама које градска и општинске управе воде по службеној дужности
- (2) Развијање механизма и процедура за присуствовање грађана седницама градске и општинских скупштина или раду градског или општинских већа

- (3) Развијање механизма и процедура путем којих би становници града могли да остваре увид у објављене и необјављене акте градске и општинских управа
- (4) Довршавање процеса увођења е-управе и омогућавање лакшег приступа електронској управи угроженим групама
- (5) Повећати доступност електронских информација особама са инвалидитетом

1.4 Подршка волонтеризму

Волонтеризам представља важан стуб развоја сваке заједнице. Подстиче комуникацију међу становницима који живе у истој заједници и утиче на повећање социјалног капитала. Волонтерским радом се развијају везе међу грађанима и јача социјална кохезија. Имајући у виду непроцењиву вредност волонтерског рада у побољшању квалитета живота у заједници, Град ће посветити посебну пажњу подршци развоја волонтеризма и подстицању становника да се укључују у волонтерске активности. Стварањем повољнијих услова за рад волонтера и обезбеђивањем посебних бенефиција и признања за волонтере, Град ће покушати да стимулише ангажовање волонтера и подстакне развој културе волонтирања.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Развој стимулативних мера за повећање волонтерског активизма (рада)
- (2) Развој програма волонтирања за запослене у градској и општинским управама
- (3) Развој посебних програма обука за ангажман волонтера
- (4) Побољшање информисаности о програмима који постоје и могућностима укључивања волонтера
- (5) Подршка развоју Волонтерског сервиса Београда

1.5 Подстицање културе давања, промоција добротинства и задужбинарства

Развијена култура давања, добротинство и задужбинарство сведочи о постојању свести о општем добру заједнице, хуманости и повезаности међу људима. Филантропија се најбоље промовише разноврсним олакшицама и то најчешће пореским, али и другим видовима како би се унапредио неки друштвено користан циљ. Подстицањем културе давања, добротинства и задужбинарства кроз различите стимулативне мере и програме, Град тежи да подстакне становнике да кроз ове изузетно важне видове грађанског учешћа допринесу развоју града и квалитету живота свих становника.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Уступање градских ресурса (пословни и медијски простор) и јавних простора, за коришћење без накнаде, за активности и програме цивилног друштва
- (2) Дефинисање програма финансијских олакшица у домену Града
- (3) Препознавање фондација као партнера у имплементацији програма Града
- (4) Промоција корпоративне друштвене одговорности и укључивање пословне заједнице
- (5) Организовање јавних кампања и додела признања у циљу промоције и подстицања културе давања и задужбинарства

Стратешки правац развоја 2. Побољшање доступности и квалитета услуга и културних садржаја за становнике

У складу са Ревидираном Европском социјалном повељом Савета Европе⁶, Град Београд се залаже за социјални развој у којем ће се промовисати и пружати услуге које доприносе благостању и развоју, како појединаца, тако и група у заједници и подстицати учешће појединаца и добровољних или других организација ради успостављања и одржавања таквих услуга.

Мере социјалног развоја и услуге ће бити боље повезане ако се развијају и пружају у што непосреднијој близини људи којима су намењене. Услуге морају бити пружане на целовит начин који поштује свеукупне потребе становника и не треба да буду спутане различитим ограничењима која произлазе из организацијске природе. Ако су услуге приступачне, флексибилне и одговарају потребама њихових корисника, створиће се бољи услови за социјалну укљученост становника града. Услуге чији је циљ социјална укљученост, промовишу солидарност и повезаност у друштву, јачају партнерство и одговорност свих интересних група. Оне препознају и подржавају људско достојанство и основна људска права за све кроз примењивање начела једнакости и одбијање дискриминације.

ОЦД су, организовањем разноврсних социјалних, културних, образовних и других услуга, активан чинилац социјалног развоја града Београда. Оне су део механизма за социјално планирање који настоји да мобилише постојеће ресурсе, покрене нове иницијативе и допринесе развоју мреже услуга, како би се испунили развојни циљеви и очекивања становника. Социјално планирање укључује све заинтересоване стране и испитује потребе и ресурсе; наручује конкретне услуге и редовно прати и процењује резултате. Без веће укључености заинтересованих страна у битне процесе социјалног планирања неће бити ни право укључивања становника у подручје пружања социјалних услуга.

Град, такође, препознаје ОЦД као непосредне пружаоце услуга и равноправне учеснике на тржишту услуга.

2.1 Побољшање услова живота и општег здравља становника

Организације цивилног друштва имају снажан партнерски потенцијал у остваривању циљева социјалног развоја града Београда реализовањем разноврсних задатака. Информисање грађана о правима, обавезама и одлукама везаним за животну околину и промовисање здравих стилова живота доприноси, свакако, како побољшању доступности услуга, тако и активнијем односу грађана према избору стилова живота и коришћењу појединих алтернативних могућности (видови превоза, на пример). Консултације и дијалог у области урбаног планирања, зелених површина, уређења

⁶ Европска социјална повеља (ревидирана), Стразбур 3. 05. 1996.

приобаља и зона за рекреацију су начин да се развој града уреди по мери својих становника.

Задатак је организација цивилног друштва да активно учествују у овом процесу и да омогуће становницима Београда да искажу своје потребе и ставове о појединим предложеним решењима. Град увиђа да побољшање услова живота и општег здравља становника подразумева заједничке акције Градске управе и организација цивилног друштва и истиче да је то њихов перманентни задатак.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Промоција коришћења алтернативних видова превоза
- (2) Дефинисање програма за унапређење социјалних детерминанти здравља рањивих и маргинализованих група
- (3) Консултације и дијалог у области урбаног планирања, зелених површина, уређења приобаља и зона за рекреацију
- (4) Побољшано информисање грађана о правима, обавезама и одлукама везаним за животно окружење
- (5) Дефинисање програма који се баве унапређењем физичког, психичког и социјалног здравља младих

2.2 Укључивање цивилног друштва у дизајнирање и имплементацију услуга

У циљу побољшања квалитета услуга, град Београд препознаје изузетан значај укључивања корисника, кад год је могуће, у развој и управљање активностима и услугама. Због тога ће Град радити активно на успостављању сарадње са цивилним друштвом у дефинисању и изградњи минимума стандарда социјалних услуга и ефикасног система супервизије и инспекције. У области културе Град тежи унапређењу сарадње између званичних институција културе града и независне сцене културе.

Неопходно је остварити и консултације и дијалог заинтересованих страна (пружаоци услуга, корисници и организације цивилног друштва) за идентификацију пројеката који унапређују мрежу и квалитет услуга, ресурсе и координацију имплементације за равномерној доступност.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Дефинисање и јавно објављивање листе услуга и услова за коришћење услуга које Град нуди становницима
- (2) Идентификација пројеката, ресурса и помоћ у њиховој координацији
- (3) Организовање консултативних процеса и других форми дијалога са цивилним друштвом о квалитету постојећих и новом садржају услуга за становнике
- (4) Сарадња са цивилним друштвом у дефинисању и изградњи минимума стандарда социјалних услуга и ефикасног система супервизије и инспекције
- (5) Унапређење сарадње између званичних институција културе Града и независне сцене културе

2.3 Побољшање услуга у природном и социјалном окружењу корисника

Доступност услуга у природном и социјалном окружењу корисника је циљ чијем остварењу могу допринети и организације цивилног друштва. Да би се обезбедио њихов допринос Град ће усмерити своје активности ка обезбеђивању услова за реализацију неколико задатака:

- Постизање равноправности јавног и непрофитног сектора у пружању социјалних услуга. Да би се то постигло, неопходно је дефинисати програме у сектору социјалних услуга за који се спроводи поступак јавних набавки, односно врши избор најповољнијег пружаоца услуга
- Побољшање услуга које ће Град заснивати на социјалним иновацијама и доброј пракси чији су резултати и ефекти евалуирани емпиријским чињеницама Унапређивање и развој услуга обезбеђује се преко јасно дефинисаних програма и транспарентних конкурса који су доступни свим заинтересованим и квалификованим пружаоцима услуга

За реализацију ових задатака неопходно је подстицање и подршка партнерству јавног, приватног и цивилног сектора, што град Београд поставља као свој важан задатак у наредним годинама.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Побољшање услуга базирати на социјалним иновацијама, доброј пракси и евалуираним ефектима заснованим на подацима
- (2) Успостављање равноправне институционалне позиције актера (јавни и непрофитни сектор) за пружање социјалних услуга
- (3) Подстицање партнерства пружалаца услуга (јавни, приватни и цивилни сектор)
- (4) Дефинисати програме у сектору социјалних услуга за које ће се спроводити поступак јавних набавки
- (5) Дефинисати програме у сектору социјалних услуга који ће се обезбеђивати становницима кроз транспарентне конкурсе, једнако доступне свим заинтересованим и квалификованим пружаоцима услуга

2.4 Подстицај развоју независних иницијатива из области културе

Деловање цивилног сектора у области културе углавном је иницирано од стране млађе популације, слободних уметника или других сродних професија. Важна улога независног сектора у култури је што отвара простор за остваривање креативних капацитета, ствара основе за унапређивање и даљи професионални развој, креира диверзитет културне понуде града. Независни сектор најчешће је први имплементатор нових идеја и стандарда, који се тек касније примењују у званичним институцијама. Оперативност, капацитет и развијени интернационални контакти доприносе да све чешће представници

независног сектора у култури преузимају организацију и продукцију програма који репрезентују савремено национално стваралаштво на престижним интернационалним манифестацијама. Међутим, Град је свестан да поред изузетне програмске активности, независна сцена још увек није успела да се адекватно позиционира као важан део система културне политике. Неки од разлога су њене специфичности које је остављају у процепу између деловања општег цивилног сектора и праксе званичних институција културе.

Непостојање стратегије културног развоја на градском нивоу и одсуство конзистентно интегрисаног учешћа цивилног друштва у креирању културних политика представљају истовремено и слабости, али и могућности за сарадњу Града и цивилног друштва на овом пољу.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Организовање консултативних процеса и других форми дијалога у креирању културних политика и програма Града
- (2) Јачање подршке програма и активности у области културе који дефинишу особени урбани и културни идентитет града
- (3) Развој културе у „квартовима“ и локалним заједницама унапређењем простора за културне активности свих генерација
- (4) Преименовање одговарајућих пословних простора у власништву Града и општина у просторе намењене за делатност културних организација и иницијатива
- (5) Формирање независно вођеног фонда за програме који промовишу културу кроз едукативне и креативне процесе

2.5 Развој људских ресурса, људског капитала и социјалног капитала

Остварењем овог циља, значајно ће се унапредити капацитет и компетенције цивилног друштва у Београду. ОЦД обављају значајну образовну улогу којом се доприноси општем и стручном образовању грађана (одраслих) и подстиче психосоцијални развој деце и младих. Кроз обуку чинилаца цивилног друштва унапређује се и развија демократска политичка култура. Компетентно цивилно друштво кроз стални дијалог, критику и сарадњу са политичким актерима, градским и другим властима подиже квалитет рада демократских институција.

Подршком цивилном друштву промовише се концепт целоживотног учења који захтева савремено и променљиво тржиште радне снаге. Кроз поједине образовне програме цивилног друштва смањује се период транзиције од образовања до запослења, чиме се ефективније користе расположиви људски ресурси. Тиме Град добија значајан ресурс у привлачењу инвестиција – развијен људски капитал, који се састоји од знања, вештина, компетенција и особине отелотворених у појединцу, који омогућавају стварање личног, друштвеног и економског благостања. Рад ОЦД развија капацитете за учешће у програмима Европске уније и размену знања и примера добрих пракса са организацијама у државама чланицама. Европска комисија је у документу који се односи на стратегију проширења Уније нагласила да су „активности цивилног друштва кључне за зрелост

демократије, поштовање људских права и владавину права“. Постигнућа ОЦД у Београду управо испуњавају овај високо постављени циљ.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Подршка развоју социјалног капитала који чине мреже појединаца, организација и институција, усмерених на сарадњу и заједничко деловање на остваривању развојних циљева Града
- (2) Подршка програмима неформалног образовања које спроводе организације цивилног друштва
- (3) Подстицање образовних програма којима се подиже ниво знања и вештина потребних за демократско грађанство и који су усмерени ка смањењу јаза између образовања и тржишта рада
- (4) Јачање партнерства градске и општинских управа и цивилног друштва у циљу пружања квалитетних обука за унапређење кључних компетенција и целоживотног учења, који су од великог значаја за запошљавање
- (5) Подизање капацитета градске и општинских управа за процес европских интеграција

Стратешки правац развоја 3. Повећање социјалне кохезије и обима подршке депривилегованим и сиромашним друштвеним групама
--

Социјална кохезија подразумева способност друштвене заједнице да осигура добробит свим својим члановима, да сведе на минимум неједнакости и избегне поделе. Ниједно друштво није у потпуности кохезионо. То је пре идеал којем свако друштво треба да тежи одржавањем, побољшавањем и прилагођавањем променама које се дешавају у економској, социјалној и политичкој сфери.

Цивилно друштво има значајну улогу у остваривању социјалне кохезије у друштву јачањем социјалног капитала. Социјални капитал представља систем вредности, норми и мрежа унутар заједнице које олакшавају колективну акцију. Може се схватити и као облик ефикасне друштвене организације базиране на јединству три своје компоненте: моралне облигације и норми; друштвених вредности, посебно поверења у актере и институције и друштвене мреже, пре свега добровољних цивилних и политичких удружења.

Позитивно схваћен социјални капитал претпоставља вредности попут искрености, узајамности, поверења, солидарности, а тиме и спремност на сарадњу. На другој страни, социјални капитал је друштвени (заједнички) ресурс који олакшава и/или отежава приступ појединца другим друштвеним, економским или природним ресурсима. Искљученост појединаца и друштвених група или смањена доступност социјалног капитала је претња социјалној кохезији. Због тога, Град увиђа да је неопходан напор да се створи оквир за борбу против социјалне искључености. То подразумева и посебну подршку сиромашним и депривилегованим појединцима и друштвеним групама за приступ друштвеним,

економским или природним ресурсима Града и могућност партиципације у колективним акцијама.

Социјална кохезија у Граду Београду је израз солидарности његових грађана. Циљ Града је уравнотежени развој града у целини, смањивање структурних разлика између општина и пружање једнаких могућности свима. Јачању социјалне кохезије у граду доприносе, свакако, ОЦД. Практично то се постиже кроз циљане активности које имају, и имаће надаље, и финансијску подршку у буџету Града.

3.1 Развој амбијената за пуно поштовање људских и мањинских права у Граду

У овом тренутку не постоји јасно формулисана правац развоја односа Града према људским правима, а бројни проблеми у овој области указују на неопходност хитне и адекватне реакције. Како је улога ОЦД на овом пољу развијена, могуће је искористити постојеће капацитете цивилног друштва и дефинисати заједничке приоритете у области људских и мањинских права.

Афирмативна акција, као уставно и законско начело мора се у потпуности спровести у пракси кроз низ мера које ће Град увести. Рањиве и маргинализоване групе морају у Граду видети савезника и заштиту, а улога цивилног друштва ту може бити саветодавна, али и контролна.

Неформална насеља, са веома лошим условима за живот, представљају појаву са којим се суочавају бројни градови. Решење које Београд нуди треба да има и дозу иновативности, како би се проблеми који су се нагомилали у прошлости постепено решавали уз пуно поштовање људских права.

Постојеће институције на нивоу Града, у првом реду 'заштитник грађана града Београда' могу бити мост и подршка настојањима Града и ОЦД да пронађу заједничке мере које ће допринети пуном поштовању људских и мањинских права становника града.

Бројни документи УН и ЕУ⁷ говоре о потреби заштите права оних који штите људска права, тзв. бранитељи. Ситуација на терену и свакодневно угрожавање права бранитеља људских права говоре у прилог томе да и Београд мора дати допринос њиховој заштити, како би се створило окружење повољно за рад бранитеља људских права и како би ефекти њиховог рада били видљивији.

Један од механизма који ће омогућити да се оствари потпуна транспарентност, како у доношењу одлука, тако и у њиховом спровођењу је и право на слободан приступ информацијама, а уједно, неопходно је, заједно са цивилним друштвом ојачати способност ОЈГУ да поступају уз пуно поштовање заштите података о личности.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

⁷ На првом месту: Декларација УН о бранитељима људских права и Смернице ЕУ о бранитељима људских права

- (1) Дефинисање приоритета, у сарадњи са цивилним друштвом, у области људских и мањинских права
- (2) Дефинисање мера афирмативне акције из надлежности Града према рањивим и маргинализованим групама и укључивање у градске институције на свим нивоима
- (3) Даље унапређење поштовања права на слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштита података о личности
- (4) Усвајање мера за пуно остваривање грађанских права лица која живе у неформалним насељима
- (5) Унапређење и даљи развој сарадње заштитника грађана града Београда и ОЦД и пружање јавне подршке Града бранитељима људских права.

3.2 Подстицање солидарности, толеранције, ненасиља, равноправности и једнаких могућности за становнике Града

Промовисањем вредности као што су солидарност, толеранција, ненасиље и равноправност, ОЦД дају допринос развоју цивилног друштва, као специфичног облика заједнице становника која остварује и испуњава простор између нивоа појединаца и нивоа града.

Остваривањем задатака који се односе на промовисање економске независности и социјално укључивање депривилегованих група које су у повећаном ризику од сиромаштва и идентификовање угрожених локалних заједница, ОЦД непосредно доприносе социјалном развоју града. Подстицањем ових вредности и пружањем подршке ОЦД у њиховом промовисању, Град се придружује и напорима које прокламује ЕУ агенда за борбу против сиромаштва и социјалне искључености.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Промоција ЕУ агенде за борбу против сиромаштва и социјалне искључености
- (2) Идентификација угрожених локалних заједница и дефинисање јасних циљева, акција и индикатора за смањење сиромаштва у идентификованим заједницама
- (3) Промовисање економске независности Рома, младих, средње и старије генерације и жена са посебним акцентом на њихов већи ризик од сиромаштва
- (4) Промовисање социјалног укључивања особа са менталним потешкоћама

3.3 Подизање нивоа знања, вештина и способности за активан однос према сопственом животу

ОЦД дају допринос изградњи социјалне кохезије у граду својим ангажовањем на подизању нивоа знања, вештина и способности маргинализованих група и појединаца и пружању подршке за јачање капацитета за проактиван однос према властитом животу и превладавању ризика од сиромаштва и социјалне искључености.

Психо-социјална подршка рањивим групама, укључујући и особе које су смештене у институцијама, иницијативе за активно старење и јачање капацитета и подршка групама за самопомоћ су задаци које су са успехом реализовале ОЦД и које ће Град надаље активно подржавати. Град, такође, налази да су превенција раног напуштања школовања

и превенција насиља у породици, школи и вршњачким групама изазов (задачи) на који ОЦД могу креативно и успешно одговорити.

У том смислу, задачи у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Јачање подршке групама за самопомоћ
- (2) Превенција насиља и насиља у породици и спречавање насиља у школама
- (3) Превенција раног напуштања школовања
- (4) Психо-социјална подршка рањивим групама, укључујући и особе које су смештене у институцијама
- (5) Промовисање социјалних иновација за старије и иницијатива за активно старење

3.4 Ублажавање последица сиромаштва

Једна од димензија изградње социјалне кохезије је и ублажавање последица сиромаштва и социјалне искључености. То свакако није само поље „државног старања“ већ изазов и за разноврсне актере у цивилном друштву. ОЦД, нарочито оне чија мисија обухвата потребе и интересе маргинализованих група, могу успешно допринети већој укључености деце из маргинализованих друштвених група у програме раног развоја које подржава Град. Посебан изазов представља „решавање проблема сиве економије“ из перспективе сиромашних и маргинализованих група и креирање одговора који ће укључити поједине облике економске предузимљивости сиромашних у легалне оквире. Учешће и допринос ОЦД је пожељан и у решавању тако сложених задатака као што су проблеми бескућништва и депривираних станована и развој интегрисаног приступа за смањење сиромаштва у депривираним насељима.

У том смислу, задачи у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Дефинисање програма за активирање радно способних грађана из сиромашних и маргинализованих група
- (2) Дефинисање и усвајање мера и програма за решавање проблема бескућништва и неформалних насеља
- (3) Развој програма за директну подршку запошљавању и самозапошљавању група становништва са већим ризиком од сиромаштва (маргинализоване и рањиве групе становника)
- (4) Веће укључивање деце из рањивих и маргинализованих група становника у програме раног развоја које подржава Град
- (5) Развој програма са интегрисаним приступом за смањење сиромаштва у депривираним насељима

3.5 Подстицање социјалног предузетништва

Економска криза, смањење поверења у државу, повећање сиромаштва и стопе незапослености изискују брзу и ефикасну реакцију и државе и друштва. Досадашње искуство у оваквим ситуацијама показује да је то време када је посебно важно изразити

солидарност, активизам, иновативност и посвећеност, ма којим послом се бавили. Настанак „социјалних предузећа“ и/или социјалних предузетника управо се везује за прилике које су врло сличне данашњим. Упркос недостатку правне регулативе, подршке од стране институција и ниском нивоу знања, у последње две године број социјалних предузећа и предузетника у Београду убрзано расте. Овај облик привредног деловања са израженим социјалним и еколошким аспектом, углавном је оријентисан на подршку међународних организација и домаћих ОЦД. Социјално предузетништво може да има и има значајну улогу у утицању на смањење сиромаштва и инклузију припадника рањивих група кроз процесе samozapošljavanja и запошљавања, а истовремено, кроз учешће у пружању јавних услуга, може да допринесе и ефикасности рада градске управе.

Имајући у виду нарастајуће потребе становништва, као и експанзију социјалног предузетништва, подршка Града постојећим и настајућим социјалним предузећима и предузетницима је неопходна. Помоћ Града организацијама које послују по принципима социјалних предузећа огледаће се у њиховом позиционирању у јавности, задобијању шире подршке заједнице и коначно у финансијској подршци при започињању пословања. Други, веома значајан вид подршке Града развоју социјалног предузетништва, представљаће напори ка успостављању сталне или чак институционализоване сарадње са ОЦД које раде на подршци развоју социјалних предузећа и предузетништва. Искуства градова попут Лондона показују да је овакав вид подршке веома ефикасан и да значајно доприноси развоју и побољшаном раду социјалних предузећа и предузетника.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Препознавање појма и концепта социјалног предузетништва у одлукама и другим јавним документима које усваја Град
- (2) Развијање програма старт-уп подршке и приступа финансирању иницијативама социјалног предузетништва
- (3) Повећање улоге социјалних предузећа и задруга (кооператива) у пружању јавних услуга
- (4) Стимулисање социјалних кооператива за смањење незапослености кроз запошљавање и samozapošljavanje
- (5) Дефинисање програма за подстицање социјалног предузетништва у сарадњи и партнерству са градским јавним предузећима

Стратешки правац развоја 4. Унапређење институционалних механизма сарадње

Једна од важних функција цивилног друштва је да обавља улогу „посредника“ у односу појединца и државе. Иако под појмом цивилног друштва не можемо подразумевати само ОЦД, важно је да иницијативе грађана постигну одређени ниво организованости (неформални или формални) како би становници лакше успостављали функционалну сарадњу и комуникацију са Градом и на тај начин појачали резултате свог рада и повећали домете свог утицаја. Са друге стране, потребно је да ОЈГУ имају системски дефинисане

механизме за сарадњу са цивилним друштвом и довољно знања како да подстакну шире укључивање становника.

У Београду су комуникација и сарадња између ОЈГУ и ОЦД још увек на ниском нивоу, што је једним делом узроковано тиме што су информације о могућностима утицаја и укључивања становника недовољне, а делом и тиме што ОЈГУ у још увек у недовољној мери препознају потребе становника. Такође, управљање градским ресурсима није у потпуности транспарентно и одговорно и није могуће доћи до увида у резултате и ефекте подршке Града цивилном друштву. Унапређење институционалних механизма сарадње, зато, представља важан стратешки правац ове стратегије.

Информисаност је предуслов за било коју врсту активнијег односа становника према јавним службама и пословима. Као један од основних принципа политике подстицања за активније учешће у јавном животу, у Препоруци број 19 (2001) Комитета министара Савета Европе, истакнута је обавеза органа локалне самоуправе да обезбеде увид у информације којима располажу. Информисање је, посматрано из угла органа локалне самоуправе, процес који обухвата **пасивно информисање** (које долази услед иницијативе грађана) и **активно информисање** (које подразумева мере локалних органа власти у циљу информисања грађана)⁸.

Град Београд располаже значајним финансијским и нефинансијским ресурсима који представљају потенцијал будуће унапређене сарадње са цивилним друштвом. Међутим, у пракси се уочавају бројни проблеми у расподели и управљању овим ресурсима. Град тежи да градским ресурсима у будућности управља одговорно и транспарентно, и стога први корак ка остварењу тог циља представља препознавање постојећих недостатака у управљању. На нивоу Града не постоје јасни програми, стандарди и процедуре за коришћење ових ресурса, нити су јавности доступни јасни и консолидовани извештаји о досадашњем коришћењу. Известан напредак је остварен када се ради о директном финансирању. Међутим, осим пројектних извештаја које подносе сами пројектни извршиоци, ОЈГУ до сада нису састављале консолидоване и свеобухватне извештаје о финансирању и ефектима подршке. Захтеви за пројектним извештавањем често се третирају тек као један у низу бирократских корака у процесу затварања појединачних уговора о подршци.

На страни ОЈГУ још увек не постоји ни довољан степен вертикалне и хоризонталне координације, међусобног информисања и сарадње. ОЈГУ су, такође, недовољно упознате са проблемима и ставовима становника града и вредностима и активностима цивилног друштва. Један од основних недостатака јесте и тај што ОЈГУ не размењују међусобно информације и податке, не координирају активности и углавном немају заједничке иницијативе. Када их имају, те иницијативе су непланске и ад хок.

Град је кроз различите ОЈГУ, у 2010. години подржао пројекте цивилног друштва у укупној вредности од преко 200 милиона динара. Укупна висина годишње финансијске подршке сврстава Град у ред најзначајних донатора цивилног друштва у Србији. Међутим, ефекти

⁸ Непосредно учешће грађана у јавном животу на локалном нивоу, СКГО 2006.

те финансијске подршке су недовољно видљиви и не постоје јасни докази (у форми извештаја, анализа или на други начин) о ефектима. У време финансијске кризе и смањења фондова на располагању цивилном друштву, повећање утицаја постојеће финансијске подршке Града може представљати ефикасан начин за превладавање потребе за истовременим смањењем нивоа подршке, уз задржавање и повећање нивоа утицаја.

4.1 Унапређење комуникације између Града и становника

Град Београд полази од схватања изнетог у Светској повељи о праву на град у којој се истиче да „градови морају предузети мере како би гарантовали постојање процедура или механизма на основу којих би свако имао приступ стварним и транспарентним јавним информацијама. У ту сврху они морају да омогуће приступ свим слојевима становништва и да обезбеде упутства за коришћење информацијске технологије и објаснити приступ подацима који се периодично обнављају“.

Унапређење комуникације пре свега претпоставља активно информисање које подразумева иницијативу на страни ОЈГУ да упознају грађане са својим активностима и будућим плановима, како би се становницима олакшало остваривање њихових права и да им се омогући да буду правовремено, јасно и квалитетно информисани о пословима и животу града. Имајући у виду савремени развој науке и технологије, те доступност технологије ширим друштвеним групама, развијање посебне интерактивне виртуалне платформе би могло задовољити ову потребу, уколико би платформа обезбедила релевантне информације, интеракцију са становницима и простор за објављивање свих других повезаних информација.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Развијање механизма он-лајн интеракције између Града и становника
- (2) Објављивање градских и општинских прописа, дневног реда седница градских и општинских скупштина и седница већа, записника са седница органа локалних самоуправа
- (3) Објављивање редовних извештаја општег или конкретнијег карактера везаних за појединачна питања или генералне теме
- (4) Развој система информисања цивилног друштва о предстојећим програмима и пројектима Града и могућностима финансирања

4.2 Унапређење транспарентности и одговорности у алокацији ресурса Града

Граду на располагању стоје велики финансијски и нефинансијски ресурси. Зато је питање одговорног и транспарентног управљања ресурсима Града и њихове равномерне алокације једно од темељних питања сарадње Града и цивилног друштва. У ресурсе Града, осим финансијских, улазе и градски и општински пословни простор, градски тргови и друге јавне површине, као и време у медијима који се финансирају средствима града (нпр. РТВ Студио Б). Истовремено, на страни цивилног друштва стоји обавеза за одговорно

коришћење ресурса који су им у виду подршке додељени. Минимални стандарди одговорности подразумевају (1) да се ресурси користе мудро и за постављене циљеве; (2) да су ОЦД добро организоване и са добрим управљањем; (3) да су активности које се спроводе ефикасне и делотворне.

Као илустрација служи податак да просечна процедура конкурисања на конкурсе ОЈГУ подразумева прилагање још четири различита докумената поред самог пријавног формулара ((1) Извод о регистрацији издат од надлежног органа, који није старији од шест месеци; (2) потврда републичке управе јавних прихода да су за претходну годину измирени порези, доприноси и друге јавне дажбине; (3) фотокопије оснивачког акта и статута организације; (4) копије најновијег финансијског извештаја или потврду о томе да је извештај послат надлежним органима. Сви тражени документи се воде у електронским регистрима и доступни су на Интернету, а њихово прибављање подносиоца пријаве, заједно са копирањем у три примерка, просечно кошта 2.500 динара. Ако се узме у обзир да су у 2010. години ОЈГУ подржале најмање 320 пројеката цивилног друштва и да је најмање још три пута толико било неуспелих апликација, онда се може рећи да је беспотребно компликованом процедурама Град директно допринео да се најмање 2.500.000 динара мање уложи у активности и програме цивилног друштва на територији Београда. Да не говоримо о ефектима на животну средину због претеране потрошње папира. Све то заједно поставља значајна ограничења на укупне домете и ефекте подршке и коришћења ресурса Града и отвара простор за усмеравање подршке у правцу непотребних пројеката и корупције.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Боље умрежавање и координација постојеће финансијске подршке града
- (2) Објављивање годишњих извештаја о финансирању и ефектима подршке
- (3) Унапређење извештавања ОЦД о својим активностима, оствареним резултатима и утицају
- (4) Развој електронског регистра организација цивилног друштва које делују на територији града
- (5) Усклађивање и јавно објављивање тендерских и конкурсних процедура, на конкурсима ОЈГУ, за подршку пројектима, активностима и иницијативама ОЦД

4.3 Боља вертикална и хоризонтална координација и сарадња градске и општинских управа у подршци цивилном друштву

Различити нивои ОЈГУ недовољно међусобно комуницирају, координирају и сарађују у подршци цивилном друштву. Као резултат, укупни ефекти подршке су мањи, а ниво информисаности свих актера низак. Да би се ефекти подршке увећали и повећао ниво информисаности свих актера, неопходно је унапредити и вертикалну и хоризонталну координацију градске и општинских управа.

Истовремено је неопходно појачати унутрашњу координацију како би се избегло преклапање активности и појачало дељење знања и информација унутар ОЈГУ.

Како би се сарадња Града са цивилним друштвом учинила кохерентнијом и конзистентнијом, Град ће унапредити унутрашње комуникационе канале и побољшати сарадњу, како двосмерно између секретаријата и општинских управа, тако и између самих секретаријата и општинских управа, и укупно побољшати управљање информацијама. То ће заједно отворити нови простор за ефикаснију сарадњу са цивилним друштвом и становницима уопште.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Позиционирање Агенције за европске интеграције и сарадњу са удружењима, као носиоца улоге координатора укупне сарадње Града и цивилног друштва
- (2) Дефинисање улоге координатора за сарадњу са цивилним друштвом у секретаријатима и општинама
- (3) Дефинисање механизма за подршку, размену информација и периодично међусобно извештавање координационих тимова организационих јединица ГУ, општина и Агенције за европске интеграције и сарадњу са удружењима
- (4) Успостављање система за вођење јединствене евиденције о пројектима цивилног друштва које финансирају општине, секретаријати и градске агенције

4.4 Изградња капацитета администрације за сарадњу са цивилним друштвом и имплементацију стратегије

Већина становника Београда (као и Србије у целини), не само што није упозната са радом цивилног друштва, већ често има и сасвим погрешне представе о улози и циљевима ОЦД. Такав став рефлектује се и кроз запослене у ОЈГУ као део опште популације становника на територији града. Приметно је да ОЈГУ немају довољно капацитета за ефикаснију и свеобухватнију сарадњу са цивилним друштвом. Досадашњу сарадњу карактерише уско гледање које се углавном исцрпљује кроз финансијску подршку ОЦД. У том смислу, Град ће предузети мере како би запослени у ОЈГУ стекли додатна знања за сарадњу са цивилним друштвом и развили конзистентне механизаме и стратегије за сарадњу и шире укључивање цивилног друштва у процесе управљања градом.

Током претходних 20 година развоја, цивилно друштво на територији града је развило респективан капацитет знања и вештина у свим областима свог деловања. У том смислу, осим партнера, цивилно друштво може послужити и као поуздан извор знања, информација и вештина неопходних запосленима у ОЈГУ за спровођење ове стратегије.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Јачање знања и информисаности запослених у градској и општинским управама о проблемима и ставовима грађана и вредностима и активностима цивилног друштва
- (2) Јачање капацитета градске и општинских администрација за развој и управљање пројектима
- (3) Организовање обука за запослене у градској и општинским администрацијама, усмерене на усвајање и примену нових пракси доброг управљања

- (4) Селекција тимова и организовање специјализованих обука за имплементацију стратегије
- (5) Развијање механизма за увезивање других релевантних стратешких докумената који обухватају укључивање цивилног друштва у имплементацију

4.5 Повећање утицаја финансијске подршке Града

У смислу финансијске подршке града, Београд је у протеклом периоду учинио значајан напредак. Посматрајући 2010. годину, из средстава Града укупно је финансијски подржано преко 320 различитих пројеката у укупној вредности од преко 200 милиона динара. Међутим, услед недостатка боље унутрашње хоризонталне и вертикалне координације и информисања, та подршка није постигла ефекте сразмерне нивоу подршке.

Да би се повећали ефекти финансијске подршке града, Београд ће увести и подстицати унапређено (програмско) планирање, боље таргетирано финансирање (у односу на проблеме: становника, града, ширих интереса грађана) и побољшано управљање пројектима. Такође, Град поставља пред себе као циљ боље управљање системом подршке и бољу унутрашњу координацију и унапређену кохерентност финансирања.

Истовремено, конкурсне процедуре различитих ОЈУ су неједнаке, беспотребно компликоване и често непримерене правним и финансијским могућностима ОЦД (нпр. захтев за банкарску гаранцију). Град можда не може да утиче на доношење прописа који би уредили и успоставили оквир за финансијско пословање ОЦД, али свакако може и треба да допринесе смањењу трошкова пословања и тиме допринесе укупној програмској и финансијској одрживости цивилног друштва на територији града.

У том смислу, задаци у остваривању овог циља су следећи:

- (1) Развијање децентрализованог система управљања финансијском подршком Града прилагођеног различитим интересима и потребама града за развојем
- (2) Развијање механизма и процедура који ће омогућити финансирање вишегодишњих пројеката цивилног друштва кроз више буџетских циклуса
- (3) Развијање механизма и процедура за активније укључивање цивилног друштва у процесе формулисања приоритета развоја града
- (4) Прилагођавање тендерских процедура, за прибављање услуга од цивилног друштва путем јавних набавки, правним и финансијским могућностима које произилазе из статуса регистрованог удружења грађана
- (5) Развијање механизма и процедура за суфинансирање пројеката цивилног друштва које финансира ЕУ или други домаћи и страни донатори, а који су од интереса за град Београд

IV. МАТРИЦА СТРАТЕШКИХ ПРАВАЦА, ЦИЉЕВА И ЗАДАТАКА СТРАТЕГИЈЕ

Стратешки правци	Циљеви	Задаци
(1) Изградња подстицајног амбијента за грађанско учешће	1.1 Веће учешће становника у процесима доношења јавних одлука	<p>(1) Дефинисање програма обуке за запослене у градској и општинским управама за унапређење знања и вештина у комуникацији са становницима</p> <p>(2) Организовање консултативних процеса и других форми дијалога са становницима о стратешким правцима развоја града</p> <p>(3) Организовање јавних слушања при доношењу важних одлука градске и општинских управа које имају утицај на становнике</p> <p>(4) Организовање буџетских слушања са становницима током планирања буџета ОЈГУ за наредну годину</p> <p>(5) Укључивање модела 'партиципативног буџетирања' у формални процес одређивања приоритета потрошње Града и дефинисање локалних пројеката са директним утицајем на заједницу</p>
	1.2 Већа кохезија између Града, становника и цивилног друштва	<p>(1) Подршка развоју локалних заједница и јачање сарадње између локалних заједница на територији града</p> <p>(2) Увођење унапређеног (вишегодишње) програмског планирања градских секретаријата и општинских управа, прецизније тематско фокусирање конкурса</p> <p>(3) Поједностављење административних процедура за извођење активности цивилног друштва на градским јавним просторима и поједностављивање процедура за конкурисање</p> <p>(4) Увођење обавезе за јавно доступне и опште разумљиве годишње извештаје о финансирању и ефектима подршке на нивоу Града</p> <p>(5) Усклађивање активности обука и других</p>

		видова едукације које подржава Град са стратешким циљевима развоја града.
	1.3 Отворен приступ информацијама	<ul style="list-style-type: none"> (1) Увођење електронски вођених евиденција података о информацијама које градска и општинске управе воде по службеној дужности (2) Развијање механизма и процедура за присуствовање грађана седницама градске и општинских скупштина или раду градског или општинских већа (3) Развијање механизма и процедура путем којих би становници града могли да остваре увид у објављене и необјављене акте градске и општинских управа (4) Довршавање процеса увођења е-управе и омогућавање лакшег приступа електронској управи за угрожене групе (5) Повећати доступност електронским информацијама особама са инвалидитетом
	1.4 Подршка волонтеризму	<ul style="list-style-type: none"> (1) Развој стимулативних мера за повећање волонтерског активизма (рада) (2) Развој програма волонтирања за запослене у градској и општинским управама (3) Развој посебних програма обука за ангажман волонтера (4) Побољшање информисаности о програмима који постоје и могућностима укључивања волонтера (5) Подршка развоју Волонтерског сервиса Београда
	1.5 Подстицање културе давања, промоција добротинства и задужбинарства	<ul style="list-style-type: none"> (1) Уступање градских ресурса (пословни и медијски простор) и јавних простора, за коришћење без накнаде, за активности и програме цивилног друштва (2) Дефинисање програма финансијских олакшица у домену Града (3) Препознавање фондација као партнера у имплементацији програма Града (4) Промоција корпоративне друштвене одговорности и укључивање пословне заједнице (5) Организовање јавних кампања и додела признања у циљу промоције и подстицања културе давања и задужбинарства
		<ul style="list-style-type: none"> (1) Промоција коришћења алтернативних видова превоза

<p>(2) Побољшање доступности и квалитета услуга и културних садржаја за становнике</p>	<p>2.1 Побољшање услова живота и општег здравља становника</p>	<p>(2) Дефинисање програма за унапређење социјалних детерминати здравља рањивих и маргинализованих група</p> <p>(3) Консултације и дијалог у области урбаног планирања, зелених површина, уређења приобаља и зона за рекреацију</p> <p>(4) Побољшано информисање грађана о правима, обавезама и одлукама везаним за животно окружење</p> <p>(5) Дефинисање програма који се баве унапређењем физичког, психичког и социјалног здравља младих</p>
	<p>2.2 Укључивање цивилног друштва у дизајн и имплементацију услуга</p>	<p>(1) Дефинисање и јавно објављивање листе услуга и услова за коришћење услуга које Град нуди становницима</p> <p>(2) Идентификација пројеката, ресурса и помоћ у њиховој координацији</p> <p>(3) Организовање консултативних процеса и других форми дијалога са цивилним друштвом о квалитету постојећих и новом садржају услуга за становнике</p> <p>(4) Сарадња са цивилним друштвом у дефинисању и изградњи минимума стандарда социјалних услуга и ефикасног система супервизије и инспекције</p> <p>(5) Унапређење сарадње између званичних институција културе града и независне сцене културе</p>
	<p>2.3 Побољшање услуга у природном и социјалном окружењу корисника</p>	<p>(1) Побољшање услуга базирати на социјалним иновацијама, доброј пракси и евалуираним ефектима заснованим на подацима</p> <p>(2) Успостављање равноправне институционалне позиције актера (јавни и непрофитни сектор) за пружање социјалних услуга</p> <p>(3) Подстицање партнерства пружалаца услуга (јавни, приватни и цивилни сектор)</p> <p>(4) Дефинисати програме у сектору социјалних услуга за које ће се спроводити поступак јавних набавки</p> <p>(5) Дефинисати програме у сектору социјалних услуга који ће се обезбеђивати становницима кроз транспарентне конкурсе, једнако доступне свим заинтересованим и квалификованим пружаоцима услуга</p>

	<p>2.4 Подстицај развоју независних иницијатива из области културе</p>	<p>(1) Организовање консултативних процеса и других форми дијалога у креирању културних политика и програма Града (2) Јачање подршке програма и активности у области културе који дефинишу особени урбани и културни идентитет Града (3) Развој културе у „квартовима“ и локалним заједницама унапређењем простора за културне активности свих генерација (4) Преименовање одговарајућих пословних простора у власништву Града и општина у просторе намењене за делатност културних организација и иницијатива (5) Формирање независно вођеног фонда за програме који промовишу културу кроз едукативне и креативне процесе</p>
	<p>2.5 Развој људских ресурса, људског капитала и социјалног капитала</p>	<p>(1) Подршка развоју социјалног капитала који чине мреже појединаца, организација и институција, усмерених на сарадњу и заједничко деловање на остваривању развојних циљева Града (2) Подршка програмима неформалног образовања које спроводе организације цивилног друштва (3) Подстицање образовних програма којима се подиже ниво знања и вештина потребних за демократско грађанство и који су усмерени ка смањењу јаза између образовања и тржишта рада (4) Јачање партнерства градске и општинских управа и цивилног друштва у циљу пружања квалитетних обука за унапређење кључних компетенција и целоживотног учења, који су од великог значаја за запошљавање (5) Подизање капацитета градске и општинских управа за процес европских интеграција</p>
<p>(3) Повећање социјалне</p>	<p>3.1 Развој амбијената за пуно поштовање људских и мањинских права у Граду</p>	<p>(1) Дефинисање приоритета, у сарадњи са цивилним друштвом, у области људских и мањинских права (2) Дефинисање мера афирмативне акције из надлежности Града према рањивим и маргинализованим групама и укључивање у градске институције на свим нивоима (3) Даље унапређење поштовања права на слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштита података о личности</p>

кохезије и обима подршке депривилегованим и сиромашним друштвеним групама		<p>(4) Усвајање мера за пуно остваривање грађанских права лица која живе у неформалним насељима.</p> <p>(5) Унапређење и даљи развој сарадње заштитника грађана града Београда и ОЦД и пружање јавне подршке Града бранитељима људских права</p>
	<p>3.2 Подстицање солидарности, толеранције, ненасиља, равноправности и једнаких могућности за становнике Града</p>	<p>(1) Промоција ЕУ агенде за борбу против сиромаштва и социјалне искључености</p> <p>(2) Идентификација угрожених локалних заједница и дефинисање јасних циљева, акција и индикатора за смањење сиромаштва у идентификованим заједницама</p> <p>(3) Промовисање економске независности особа са инвалидитетом, Рома, младих, средње и старије генерације и жена са посебним акцентом на њихов већи ризик од сиромаштва</p> <p>(4) Промовисање социјалног укључивања особа са менталним потешкоћама</p>
	<p>3.3 Подизање нивоа знања, вештина и способности за активан однос према сопственом животу</p>	<p>(1) Јачање подршке групама за самопомоћ</p> <p>(2) Превенција насиља и насиља у породици и спречавање насиља у школама</p> <p>(3) Превенција раног напуштања школовања</p> <p>(4) Психо-социјална подршка рањивим групама, укључујући и особе које су смештене у институцијама</p> <p>(5) Промовисање социјалних иновација за старије и иницијатива за активно старење</p>
	<p>3.4 Ублажавање последица сиромаштва</p>	<p>(1) Дефинисање програма за активацију радно способних грађана из сиромашних и маргинализованих група</p> <p>(2) Дефинисање и усвајање мера и програма за решавање проблема бескућништва и неформалних насеља</p> <p>(3) Развој програма за директну подршку запошљавању и samozapoшљавању група становништва са већим ризиком од сиромаштва (рањиве и маргинализоване групе становника)</p> <p>(4) Веће укључивање деце из рањивих и маргинализованих група становника у програме раног развоја које подржава Град</p>
		<p>(1) Препознавање појма и концепта социјалног предузетништва у одлукама и другим јавним документима које усваја Град</p>

	3.5 Подстицање социјалног предузетништва	<p>(2) Развијање програма старт-уп подршке и приступа финансирању иницијативама социјалног предузетништва</p> <p>(3) Повећање улоге социјалних предузећа и задруга (кооператива) у пружању јавних услуга</p> <p>(4) Стимулисање социјалних кооператива за смањење незапослености кроз запошљавање и samozapošljavanje</p> <p>(5) Дефинисање програма за подстицање социјалног предузетништва у сарадњи и партнерству са градским јавним предузећима</p>
<p>(4) Унапређење институционалних механизма сарадње</p>	4.1 Унапређење комуникације између Града и становника	<p>(1) Развијање механизма он-лајн интеракције између Града и становника</p> <p>(2) Објављивање градских и општинских прописа, дневног реда седница градских и општинских скупштина и седница већа, записника са седница органа локалних самоуправа</p> <p>(3) Објављивање редовних извештаја општег или конкретнијег карактера везаних за појединачна питања или генералне теме</p> <p>(4) Развој система информисања цивилног друштва о предстојећим програмима и пројектима Града и могућностима финансирања</p>
	4.2 Унапређење транспарентности и одговорности у алокацији ресурса Града	<p>(1) Боље умрежавање и координација постојеће финансијске подршке града</p> <p>(2) Објављивање годишњих извештаја о финансирању и ефектима подршке</p> <p>(3) Унапређење извештавања организација цивилног друштва о својим активностима, оствареним резултатима и утицају</p> <p>(4) Развој електронског регистра организација цивилног друштва које делују на територији Града</p> <p>(5) Усклађивање и јавно објављивање тендерских и конкурсних процедура, на конкурсима ОЈГУ, за подршку пројектима, активностима и иницијативама ОЦД</p>
	4.3 Боља вертикална и хоризонтална координација, информисање и сарадња градске и општинских	<p>(1) Позиционирање Агенције за европске интеграције и сарадњу са удружењима као носиоца улоге координатора укупне сарадње Града и цивилног друштва</p> <p>(2) Дефинисање улоге координатора за сарадњу са цивилним друштвом у организационим јединицама ГУ и</p>

	администрација	<p>општинама</p> <p>(3) Дефинисање механизма за подршку, размену информација и периодично међусобно извештавање координационих тимова организационих јединица ГУ, општина и Агенције за европске интеграције и сарадњу са удружењима</p> <p>(4) Успостављање система за вођење јединствене евиденције о пројектима цивилног друштва које финансирају општине и организационе јединице ГУ.</p>
	4.4 Изградња капацитета администрације за сарадњу са цивилним друштвом и имплементацију Стратегије	<p>(1) Јачање знања и информисаности запослених у градској и општинским администрацијама о проблемима и ставовима грађана и вредностима и активностима цивилног друштва</p> <p>(2) Јачање капацитета градске и општинских управа за развој и управљање пројектима</p> <p>(3) Организовање обука за запослене у градској и општинским управама, усмерене на усвајање и примену нових пракси доброг управљања</p> <p>(4) Селекција тимова и организовање специјализованих обука за имплементацију Стратегије</p> <p>(5) Развијање механизма за увезивање других релевантних стратешких докумената који обухватају укључивање цивилног друштва у имплементацији</p>
	4.5 Повећање утицаја финансијске подршке Града	<p>(1) Развијање децентрализованог система управљања финансијском подршком Града прилагођеног различитим интересима и потребама Града за развојем</p> <p>(2) Развијање механизма и процедура који ће омогућити финансирање вишегодишњих пројеката цивилног друштва кроз више буџетских циклуса</p> <p>(3) Развијање механизма и процедура за активније укључивање цивилног друштва у процесе формулисања приоритета развоја Града</p> <p>(4) Прилагођавање тендерских процедура, за прибављање услуга од цивилног друштва путем јавних набавки, правним и финансијским могућностима које произилазе из статуса регистрованог удружења грађана</p> <p>(5) Развијање механизма и процедура за</p>

		суфинансирање пројеката цивилног друштва које финансира ЕУ или други домаћи и страни донатори, а који су од интереса за град Београд
--	--	--

V. ИНДИКАТОРИ УСПЕХА

У остваривању општег циља Стратегије дефинисани су стратешки правци подршке развоју цивилног друштва на територији града Београда, за период 2012-2017. године:

- (1) Изградња подстицајног амбијента за грађанско учешће
- (2) Побољшање доступности и квалитета услуга и културних садржаја за становнике
- (3) Повећање социјалне кохезије и обима социјалне подршке депривилегованим и сиромашним друштвеним групама
- (4) Унапређење институционалних механизма сарадње

За остваривање општег циља ове стратегије кључно питање је да ли ће се и у којој мери остварити циљеви унутар сваког дефинисаног стратешког правца, односно да ли ће наступити планиране промене остваривањем постављених циљева.

У том смислу, праћење и мерење остваривања очекиваних исхода постављених циљева (промена), представља важан елемент имплементације ове стратегије.

У табели следи листа индикатора за праћење остваривања постављених циљева.

Стратешки правци	Циљеви	Индикатори остваривања постављених циљева
(1) Изградња подстицајног амбијента за грађанско учешће	1.1 Веће учешће становника у процесима доношења јавних одлука	<p>Број и садржај обука за запослене у ОЈГУ</p> <p>Број одлука које су усвојене уз учешће грађана у јавним слушањима. Број грађана који је активно учествовао у јавним слушањима</p> <p>Број ОЈГУ које су организовали буџетска слушања. Број грађана који је активно учествовао у буџетским слушањима</p> <p>Процент грађана који сматрају да су се</p>

		<p>повећале могућности за грађанско учешће</p> <p>Процент грађана који су повећали сопствено учешће</p>
	<p>1.2 Већа кохезија између Града, становника и цивилног друштва</p>	<p>Број заједничких иницијатива две или више локалних заједница у Граду</p> <p>Број заједничких међуопштинских пројеката</p> <p>Број ОЈГУ које су увеле вишегодишње програмско планирање</p> <p>Број објављених годишњих извештаја ОЈГУ и Градског већа о финансирању и ефектима подршке</p> <p>Процент грађана који се самоиницијативно укључује у иницијативе ОЈГУ и иницијативе ОЦД</p>
	<p>1.3 Отворен приступ информацијама</p>	<p>Број евиденције ОЈГУ које се воде електронски</p> <p>Број евиденција ОЈГУ прилагођених лакој доступности лицима са инвалидитетом</p> <p>Број грађана који приступају документима. Број докумената којима се приступа</p> <p>Број грађана који присуствују седницама градске и општинских скупштина или раду градског или општинских већа</p> <p>Процент грађана који сматрају да имају већи приступ информацијама</p> <p>Процент грађана који су искористили прилику да приступе информацијама</p>

	<p>1.4 Подршка волонтеризму</p>	<p>Број подстицајних иницијатива и програма који укључују волонтере. Број програма волонтирања за запослене у ОЈГУ</p> <p>Број укључених волонтера</p> <p>Оснивање волонтерског сервиса Града</p> <p>Процент грађана који су свесни могућности за волонтирање</p> <p>Процент грађана чији се интерес или воља за волонтирање повећао</p>
	<p>1.5 Подстицање културе давања, промоција добротворности и задужбинарства</p>	<p>Број/количина уступљених градских ресурса за активности и програме цивилног друштва</p> <p>Број локалних бизниса који имају програм друштвено одговорног пословања</p> <p>Број програма финансијских олакшица у домену Града</p> <p>Процент грађана који су свесни филантропских могућности</p> <p>Процент грађана који су пружили неко добротворство (учинили неки облик добротворног давања)</p>
<p>(2) Побољшање доступности и квалитета</p>	<p>2.1 Побољшање услова живота и општег здравља становника</p>	<p>Процент укључености алтернативних видова превоза у укупном коришћењу превоза у Граду</p> <p>Процент грађана који сматрају да су се услови живота у Београду побољшали</p> <p>Процент грађана који сматрају да су питања заштите животне средине важна за град</p>

<p>услуга и културних садржаја за становнике</p>		<p>Процент грађана који су ангажовани у некој врсти заштите животне средине</p> <p>Процент грађана који сматрају да је њихово здравствено стање побољшано</p>
	<p>2.2 Укључивање цивилног друштва у дизајн и имплементацију услуга</p>	<p>Листа услуга и услова за коришћење услуга које Град нуди становницима</p> <p>Број ОЦД укључених у дизајн градских услуга</p> <p>Број ОЦД укључених у имплементацију услуга</p> <p>Број услуга имплементираних у сарадњи са ОЦД</p> <p>Процент релевантних ОЦД које мисле да је сарадња на дизајну и имплементацији услуга унапређена</p>
	<p>2.3 Побољшање услуга у природном и социјалном окружењу корисника</p>	<p>Процент приватних и цивилнодруштвених пружалаца социјалних услуга у односу на јавне, у укупном броју остварених услуга</p> <p>Број социјалних иновација у укупном броју остварених услуга. Садржај и квалитет социјалних програма</p> <p>Број цивилнодруштвених и приватних пружалаца услуга који се слажу да су конкурси за пружање услуга фер и довољно транспарентни</p> <p>Процент грађана корисника социјалних услуга који се слажу да је квалитет социјалних услуга побољшан</p> <p>Процент грађана корисника социјалних услуга који верују да је</p>

		<p>обезбеђена равноправност јавног и непрофитног сектора у пружању социјалних услуга</p>
	<p>2.4 Подстицај развоју независних иницијатива из области културе</p>	<p>Број независних културних активности</p> <p>Број грађана који присуствују независним културним активностима</p> <p>Процент грађана који сматрају да се културна понуда у Београду побољшала и увећала</p> <p>Број преименованих пословних простора у власништву Града у просторе намењене за делатност културних организација и иницијатива</p> <p>Оснивање градског фонда за програме који промовишу културу кроз едукативне и креативне процесе</p>
	<p>2.5 Развој људских ресурса, људског капитала и социјалног капитала</p>	<p>Број програма неформалног образовање ОЦД са учешћем и подршком Града</p> <p>Број учесника (разврстани по полу и старости)</p> <p>Број новозапослених као резултат програма неформалних програма образовања</p> <p>Број и садржај иницијатива ОЈГУ у домену европских интеграција</p>
<p>(3)</p>	<p>3.1 Развој амбијената за пуно поштовање људских и мањинских права у Граду</p>	<p>Листа приоритета интервенције Града у области људских и мањинских права</p> <p>Број и садржај мера афирмативне акције</p> <p>Број притужби грађана поверенику за</p>

Повећање социјалне кохезије и обима подршке депривилегованим и сиромашним друштвеним групама		<p>слободан приступ информацијама у вези са поштовањем ОЈГУ права на слободан приступ информацијама</p> <p>Процент лица која живе у неформалним насељима која верују да су њихова грађанска права у потпуности остварена</p> <p>Процент укупне популације грађана Града, као и проценат припадника рањивих и маргинализованих група који верују да се у Граду спроводи равноправан третман при запошљавању и да сви имају једнак приступ образовању, без обзира на расу, пол, сексуалну, етничку, или било коју припадност</p>
	3.2 Подстицање солидарности, толеранције, ненасиља, равноправности и једнаких могућности за становнике Града	<p>Процентуално смањење сиромаштва у Београду</p> <p>Процент повећања/смањења случајева насиља над припадницима мањинских и маргинализованих група. Број пријављених насилних случајева (истражених/решених)</p> <p>Број иницијатива и програма ОЦД са учешћем и подршком Града који за циљ имају социјално укључивање депривилегованих група</p> <p>Процент грађана који верују да су солидарност, толеранција, ненасиље и равноправност темељне вредности на којима почива друштвени развој и економски напредак Београда</p>
	3.3 Подизање нивоа знања, вештина и способности за активан однос према сопственом животу	<p>Број иницијатива и програма ОЈГУ за пружање подршке групама за самопомоћ</p> <p>Процент повећања/смањења случајева кућног и вршњачког насиља. Број пријављених насилних случајева</p>

		<p>(истражених/решених)</p> <p>Број раних напуштања школе</p> <p>Број иницијатива и програма ОЈГУ за психо-социјалну подршку рањивим групама. Ниво укључености ОЦД у дизајн и спровођење ових програма</p> <p>Број иницијатива и програма ОЈГУ за старије. Ниво укључености ОЦД у дизајн и спровођење ових програма</p>
	<p>3.4 Ублажавање последица сиромаштва</p>	<p>Број програма за активацију радно способних грађана из сиромашних и маргинализованих група и програма за директну подршку запошљавању и samozapoшљавању</p> <p>Број учесника у програмима за активацију радно способних грађана из сиромашних и маргинализованих група и програмима за директну подршку запошљавању и samozapoшљавању</p> <p>Број запослених као резултат програма за активацију радно способних грађана из сиромашних и маргинализованих група и програма за директну подршку запошљавању и samozapoшљавању</p> <p>Број бескућника. Број становника нехигијенских насеља</p> <p>Процент укључености деце из рањивих и маргинализованих група становника у програме раног развоја које подржава Град</p>
	<p>3.5 Подстицање социјалног предузетништва</p>	<p>Процент грађана који су свесни концепта социјалног предузетништва</p> <p>Број нових иницијатива социјалног предузетништва. Број социјалних предузећа која пружају јавне услуге</p>

		<p>Број програма старт-ап подршке финансирању иницијативама социјалног предузетништва</p> <p>Број корисника обухваћених иницијативама социјалног предузетништва</p> <p>Процент повећања/смањења стопе незапослености</p>
<p>(4) Унапређење институционалних механизма сарадње</p>	<p>4.1 Унапређење комуникације између Града и становника</p>	<p>Број механизма за он-лајн интеракцију између Града и становника</p> <p>Број грађана који активно користе механизме за он-лајн интеракцију између Града и становника</p> <p>Број публикација које садрже градске и општинске прописе, дневни ред и записнике са седница градских и општинских скупштина и седница већа</p> <p>Процент грађана који сматрају да се комуникација између Града и становника побољшала. Процент грађана који су свесни постојања комуникацијских механизма</p> <p>Успостављен и функционалан систем информисања цивилног друштва о предстојећим програмима и пројектима Града и могућностима финансирања</p>
	<p>4.2 Унапређење транспарентности и одговорности у алокацији ресурса Града</p>	<p>Број јавно објављених тендерских и конкурсних процедура за подршку пројектима, активностима и иницијативама ОЦД</p> <p>Број јавно објављених резултата тендерских и конкурсних процедура за подршку пројектима, активностима и иницијативама ОЦД</p>

		<p>Динарски износ грантова за подршку пројектима, активностима и иницијативама ОЦД</p> <p>Број ОЦД који објављују извештаје о утицају</p> <p>Процент грађана који сматрају да су се транспарентност и одговорност у алокацији градских ресурса побољшали</p>
	<p>4.3 Боља вертикална и хоризонтална координација, информисање и сарадња градске и општинских администрација</p>	<p>Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима координатор за сарадњу са цивилним друштвом и ОЈГУ</p> <p>Број координационих састанака координационих тимова секретаријата, општина и Агенције за европске интеграције и сарадњу са удружењима</p> <p>Јединствена евиденција о пројектима цивилног друштва које финансирају ОЈГУ</p>
	<p>4.4 Изградња капацитета администрације за сарадњу са цивилним друштвом и имплементацију Стратегије</p>	<p>Процент запослених са повећаном свешћу о проблемима становника</p> <p>Процент запослених са повећаном свешћу о значају активног цивилног друштва</p> <p>Број специјализованих обука за усвајање и примену нових пракси доброг управљања и имплементацију Стратегије</p> <p>Процент запослених који се проактивно консултују са ОЦД у свом раду</p>
		<p>Број конкурса за финансирање пројеката, активности и иницијатива ОЦД</p>

	4.5 Повећање утицаја финансијске подршке Града	<p>Број грантова и укупан динарски износ грантова којима се финансирају пројекти, активности и иницијативе ОЦД</p> <p>Број тендерских процедура за прибављање услуга од ОЦД прилагођених правним и финансијским могућностима које произилазе из статуса регистрованог удружења грађана</p> <p>Могућност финансирања вишегодишњих пројеката ОЦД кроз више буџетских циклуса</p> <p>Процент грађана који верују да иницијативе покренуте од стране Града имају позитиван утицај</p>
--	--	---

VI. НАДЛЕЖНОСТИ У СПРОВОЂЕЊУ СТРАТЕГИЈЕ

Тешко је прецизно дефинисати надлежности у спровођењу ове стратегије. Најпре зато што је за њену имплементацију неопходна не само формална надлежност, већ и дубље познавање и разумевање проблема који стоје на путу развоја цивилног друштва на територији Града. Развој је немогуће октроисати. Зато надлежна тела за спровођење ове стратегије морају континуирано пратити ефекте постојећих решења и флексибилно се прилагођавати новим изазовима који ће се нужно појавити током периода од пет година, рок на који се односи ова стратегија. Други велики изазов у дефинисању надлежности за спровођење Стратегије лежи у чињаници да се овом стратегијом у великој мери предлаже увођење нових пракси, процеса и механизма који треба да допринесу већем укључивању грађана у јавне послове, подрже новоосноване ОЦД и унапреде даљу сарадњу и изграде партнерство са постојећим ОЦД. Главна одлика нових пракси, процеса и механизма је да се у тренутку њиховог увођења не може знати прецизно обим и ниво укључености, као и одговорности, свих актера. Зато је веома тешко прецизно дефинисати надлежности свих потенцијалних актера.

Упркос томе, ова стратегија дефинише основне надлежности у спровођењу сваког од циљева предложених овом стратегијом. Надлежности су приказане табеларно, повезујући индивидуалне циљеве са надлежностима градских секретаријата, агенција и служби.

Стратешки правци	Циљеви	Надлежна тела за реализацију циљева
(1) Изградња подстицајног амбијента за грађанско учешће	1.1 Веће учешће становника у процесима доношења јавних одлука	Секретаријат за управу Секретаријат за финансије Служба за комуникације и координацију односа са грађанима
	1.2 Већа кохезија између Града, становника и цивилног друштва	Секретаријат за управу Секретаријат за финансије Секретаријат за образовање Служба за комуникације и координацију односа са грађанима
	1.3 Отворен приступ информацијама	Секретаријат за управу Секретаријат за социјалну заштиту Завод за информатику и статистику
	1.4 Подршка волонтеризму	Секретаријат за управу Секретаријат за спорт и омладину Канцеларија за младе Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима
	1.5 Подстицање културе давања, промоција добротинства и задужбинарства	Секретаријат за културу Секретаријат за привреду Агенција за пословни простор
(2) Побољшање доступности и квалитета	2.1 Побољшање услова живота и општег здравља становника	Секретаријат за здравство Секретаријат за заштиту животне средине
	2.2 Укључивање цивилног друштва у дизајн и имплементацију услуга	Секретаријат за управу Секретаријат за социјалну заштиту Секретаријат за дечју заштиту
	2.3 Побољшање услуга у природном и социјалном	Секретаријат за управу Секретаријат за социјалну заштиту

услуга и културних садржаја за становнике	окужењу корисника	Секретаријат за дечју заштиту
	2.4 Подстицај развоју независних иницијатива из области културе	Секретаријат за културу Секретаријат за привреду Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове Агенција за пословни простор
	2.5 Развој људских ресурса, људског капитала и социјалног капитала	Секретаријат за образовање Секретаријат за привреду Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима
(3) Повећање социјалне кохезије и обима подршке депривилегованим и сиромашним друштвеним групама	3.1 Развој амбијената за пуно поштовање људских и мањинских права у Граду	Секретаријат за управу Служба за информисање Служба за комуникације и координацију односа са грађанима Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима
	3.2 Подстицање солидарности, толеранције, ненасиља, равноправности и једнаких могућности за становнике Града	Секретаријат за социјалну заштиту Секретаријат за дечју заштиту Секретаријат за здравство Секретаријат за образовање
	3.3 Подизање нивоа знања, вештина и способности за активан однос према сопственом животу	Секретаријат за социјалну заштиту Секретаријат за дечју заштиту Секретаријат за здравство Секретаријат за образовање
	3.4 Ублажавање последица сиромаштва	Секретаријат за социјалну заштиту Секретаријат за дечју заштиту Секретаријат за здравство Секретаријат за образовање
	3.5 Подстицање социјалног предузетништва	Секретаријат за културу Секретаријат за привреду

(4) Унапређење институционалних механизма сарадње	4.1 Унапређење комуникације између Града и становника	Секретаријат за управу Секретаријат за културу Служба за комуникације и координацију односа са грађанима Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима
	4.2 Унапређење транспарентности и одговорности у алокацији ресурса Града	Секретаријат за управу, Секретаријат за финансије Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима
	4.3 Боља вертикална и хоризонтална координација, информисање и сарадња градске и општинских управа	Секретаријат за управу Служба за комуникације и координацију односа са грађанима Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима
	4.4 Изградња капацитета администрације за сарадњу са цивилним друштвом и имплементацију Стратегије	Секретаријат за управу Секретаријат за образовање Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима
	4.5 Повећање утицаја финансијске подршке Града	Секретаријат за управу Секретаријат за финансије Агенција за јавне набавке Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима

VII. ОПШТИ ПРИНЦИПИ САРАДЊЕ

Постоји неколико нивоа односа два сектора, у зависности од степена институционализације, начина доношења одлука и значаја/квалитета сарадње два ентитета: информисање, консултације, дијалог и партнерство⁹.

Први и најједноставнији ниво је информисање грађана о јавним политикама и донетим одлукама од стране јавних институција. Институције власти информишу грађане о свом раду тако што пружају информације након иницијативе грађана или тако што самоиницијативно спроводе мере ка обезбеђивању веће јавности свог рада (путем интернет сајтова, медијских кампања, преносом јавних расправа, састанака)¹⁰. Наравно, није реално очекивати да институције обезбеде потпуну транспарентност свога рада (због политичких, тј. страначких интереса), па се развијају механизми који допуњују овај вид сарадње. Важан део законских оквира су регулативе о доступности информација од јавног значаја, а могу се и оснивати посебна тела која се баве заштитом права на приступ информацијама (пример тога је повереник за информације од јавног значаја (Родољуб Шабић) у Србији или комесар за информације у Великој Британији¹¹). Овај процес није једносмеран - обавештавање може ићи и од стране цивилног друштва ка јавној управи, али оно се подразумева у пракси, јер је јавност један од ретких канала (полуга) утицаја цивилног друштва, па се она редовно користи путем масовних медија, али и посебних канала комуникације које креирају саме ОЦД (билтени, конференције, јавне акције итд.).

Други ниво, који укључује већу (организованију) партиципацију цивилног друштва су консултације до којих долази када јавне институције затраже мишљење, коментар или став ОЦД о одређеној теми, односно политици. Консултације могу да буду организоване у форми панела, расправа, фокус група или позивањем ОЦД на састанке како би се чуо њихов глас. Процес консултовања утврђују и воде јавне институције постављајући питања и нудећи ОЦД прилику да дају своје мишљење.

Дијалог је следећи ниво у односима два сектора. Постоје две форме дијалога: широк (општи) дијалог и сараднички (посебни) дијалог. Широки дијалог није изричито везан за текући процес развоја политике већ се креће у широком распону од отворених јавних расправа и јавних форума до специјализованих састанака између организација цивилног друштва и јавних институција. Сараднички дијалог је фокусиран на одређени развој политике и изграђује се на заједничким интересима везаним за конкретан процес развоја. Обично доводи до заједничке препоруке, стратегије или закона.

Дијалог се од консултација разликује по томе што га може предузети или покренути било која страна, јавне институције или цивилно друштво, за разлику од консултација које увек потичу од јавних институција. Консултације и дијалог подразумевају право цивилног друштва на расправљање и предлагање, али не и одлучивање. Оба нивоа сарадње могу имати облик јавне расправе, учешћа представника ОЦД у раду радних и саветодавних

⁹ Видети „Кодекс добре праксе за грађанско учествовање у процесу доношења одлука“ Конференција ИНГО, 2009.

¹⁰ Право грађана на добијање информација у Србији је регулисано Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја који је усвојен 2004. године.

¹¹ Видети детаљније на: <http://www.ico.gov.uk/>

тела, јавне трибине, округлих столова, стручних састанака, тематских расправа, радних тимова, семинара, радионица и друго.

Партнерство представља најближу сарадњу јавних институција и ОЦД и може да подразумева делегирање одређених задатака некој ОЦД, заједничке форуме или оснивање тела која доносе заједничке одлуке попут радних група или одбора, експертских група и сл. Примери оваквих тела у Србији су Социо-економски савет и Национални савет за високо образовање.

Град Београд препознао је потребу да се унапреди сарадња између Града и цивилног друштва, ради обезбеђивања ширег учешћа становника у развоју Града, побољшања доступности и квалитета услуга и културних садржаја за становнике, повећања социјалне кохезије и обима подршке депривилегованим и сиромашним друштвеним групама и унапређења институционалних механизма сарадње, руководећи се толеранцијом и разумевањем, поштовањем различитих ставова и мишљења и аргументованим изношењем чињеница, у циљу подршке развоју цивилног друштва на територији града Београда.

Сарадња Града и цивилног друштва засниваће се на следећим принципима:

- **Подела одговорности** – Подела одговорности са становницима подразумева оријентисање ОЈГУ на веће учешће становника у директном одлучивању
- **Одрживи развој** – Савремени концепт развоја садржи и императив одрживости, односно очекивања у погледу одрживог развоја
- **Једнаке могућности за све** – Сарадња између Града и цивилног друштва засниваће се на принципима недискриминације, равноправности и мушкараца и жена, те културне, верске и језичке различитости, укључујући поштовање права деце, старијих особа и инвалида
- **Међусобно подржавање** – Град ће пружати помоћ и подршку даљој промоцији вредности цивилног друштва у јавности, повећању видљивости и значаја улоге ОЦД међу становницима, као и подршку другим волонтерским активностима цивилног друштва. Са своје стране ОЦД ће пружати помоћ и подршку иницијативама Града које иду у том правцу
- **Транспарентност и јавност рада** – Град ће поштовати принципе јавности, партиципативности и отворености при доношењу и спровођењу јавних одлука. Посебно ће се водити рачуна да се осигура што већа информисаност становника, отвореност и јавност рада ОЈГУ и лака и правремена доступност информацијама, посебно важећих градских и општинских аката свим становницима
- **Одговорност у раду** – У свом раду ОЦД ће се придржавати стандарда доброг управљања и обезбедити да су активности које спроводе ефикасне и делотворне и да се ресурси користе мудро и за постављене циљеве
- **Међусобно информисање** – Град и ОЦД благовремено ће размењивати информације о својим плановима, програмима и активностима. На страни Града то обухвата пасивно информисање (услед иницијативе становника) и активно информисање (мере у циљу информисања становника), док на страни ОЦД то подразумева испуњавање постављених захтева извештавања и информисање

Града о својим успесима, оствареним утицајима рада, као и обезбеђивање податка и анализа које се могу користити за побољшање пракси, реформу градских политика и развој нових стратегија.

- **Аутономност цивилног друштва** – Град ће наставити с предузимањем мера за стварање услова за самосталан рад и програмско деловање ОЦД у складу са њиховим актима, подржавајући њихову независност и право критичког суда о раду Града.

VIII. СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ГРАДА БЕОГРАДА

Стратегија подршке развоју цивилног друштва на територији града Београда 2012 – 2017, препознаје Стратегију развоја града Београда као основни извор релевантних политика Града у односу на које су у дефинисане приоритетне области подршке развоју цивилног друштва.

У Стратегији развоја града Београда дефинисани су циљеви, принципи и задаци одрживог развоја града. Имајући у виду функције цивилног друштва, одржив развој града Београда могуће је остварити у потпуности само уколико у овом задатку, поред државних и градских власти, учествују и остали друштвени сектори.

Стратегијом развоја града Београда утврђена је основна визија развоја Града која подразумева: „Уздизање града Београда на ниво високог ранга међу метрополитенским градовима и престоницама централне, источне и југоисточне Европе, према мерилима одрживе економије и напредне технологије, веће територијалне кохезије Града, вишег нивоа приступачности, учвршћене полицентричности и децентрализације и развијеног урбаног идентитета“¹².

У циљу остваривања ове визије, стратегија дефинише бројне задатке градске управе и свих осталих актера. У остваривању свих ових циљева, значајна је улога цивилног друштва како у подизању свести грађана о постојећим проблемима и о могућности њиховог решавања, тако и у конкретном пружању услуга и вршењу задатака који би допринели развоју Града.

Одржива природна и животна средина и унапређен идентитет града Београда

„У будућем развоју града Београда биће поштована два темељна принципа. Први принцип је увођење еколошке свести, односно идеје о неопходности одрживе природне и животне средине као предуслова развоја. Други принцип је јачање идентитета града

¹² Нацрт Стратегије развоја града Београда, 2008, стр. 22.

Београда и његових препознатљивих географских и културних целина као предуслов нивоа привлачности за његове грађане, пословне људе, инвеститоре и госте“¹³.

Цивилни сектор може да истражи, евидентира и планира одржив однос према животној средини, да да препоруке и смернице развоја града и његовог идентитета, као и да укаже на потребе грађана. Програми ОЦД, нарочито локалних ОЦД могу имати значајно дејство на подизање свести грађана о значају здраве животне средине и одрживог развоја, док преузимањем одређених јавних надлежности или кроз приватно-јавна партнерства могу да спроводе ефикасне мере очувања животне средине.

Економски развој – одрживе активности и комуникације

„Успешан развој града Београда зависиће у највећој мери од његове економске конкурентности и приступачности. Принцип економске конкурентности у глобалној економској утакмици биће условљен степеном одрживог искоришћења територијалног капитала и потенцијала Града, што ће захтевати да се покрену све снаге на локалном и градском нивоу. Принцип приступачности ће бити условљен одрживим развојем, реконструкцијом и модернизацијом свих мрежа техничке инфраструктуре, као и њиховом координацијом, а посебно уређењем и еколошки аргументованим развојем транспорта и саобраћаја.“¹⁴

Цивилно друштво може помоћи развој привреде града (самостално или у партнерству са јавним и пословним сектором) тако што ће: (1) допринети промоцији Београда као иновативног, прометног, услужног и предузетничког центра; (2) допринети побошљању имиџа Београда као повољног пословног окружења; (3) допринети развијању људског капитала, те помоћи у програмима едукације, преквалификације и доквалификације; (4) допринети већој равноправности полова приликом запошљавања; (5) подстицати запошљавање особа са инвалидитетом и других маргинализованих група.

Имајући у виду интерес града да ојача развој туризма и туристичке привреде, цивилно друштво може да помогне „јачање компаративних предности града Београда унапређивањем квалитета природних потенцијала (шуме, језера, лековите воде, културно-историјски садржаји и др.) за најразноврсније облике рекреативних активности: лов, риболов, туризам, школе спорта, кампуси и сл; усмеравања развоја спортских центара и објеката ка рационалном коришћењу природних ресурса (шума, река, језера, лековитих вода, историјских локалитета) за различите облике рекреације, ловног туризма, школе спорта, кампусе и слично, уз максималну примену критеријума за заштиту и очување природе, природне и културне баштине и животне средине, као и њиховом даљем унапређењу“¹⁵; формирање информативних пунктова за целину и поједине делове Београда; квалитетна презентација врхунских објеката и целина од културног и историјског значаја, уз предузимање неопходних мера околиноског уређења; израда локалних туристичких водича.

¹³ Нацрт Стратегије развоја града Београда, 2008, стр. 26.

¹⁴ Нацрт Стратегије развоја града Београда, 2008, стр. 40.

¹⁵ Нацрт Стратегије развоја града Београда, 2008, стр. 48.

Развој бициклическог саобраћаја и стимулисање пешачких кретања важан су део одрживог развоја града. ОЦД могу својим програмима подстицати и промовисати бициклизам и пешачење у циљу здравог живљења и смањења загађења и очувања животне средине.

Социјални развој – унапређење физичког и менталног здравља

„Социјални капитал града Београда представља најзначајнији и најмоћнији елемент развоја данас и у будућности. Активирање овог капитала је у међузависности са одликама територијалне кохезије Града, односно његове одрживе кохерентности, повезаности и социјалне интегрисаности на нивоу целине, с једне стране, и јачања и подршке локалним особеностима и карактеристичним потцелинама које имају своју историју, традицију, културу и географске предиспозиције, с друге стране. Јавне службе у државном и приватном сектору и различите форме организовања цивилног друштва имаће кључну улогу у развоју града Београда, у активирању социјалног капитала и јачању његове територијалне кохезије и усклађенијег и равномернијег развоја“¹⁶.

Највећи допринос цивилно друштво може да понуди у остваривању социјалног развоја града. У том циљу, могу се идентификовати области у којима цивилно друштво може пружити свој потпуни допринос: (1) систем здравствене заштите; (2) систем образовања; (3) систем предшколског образовања; (4) систем социјалне заштите; (5) култура; (6) спорт и рекреација.

У поменутих областима цивилно друштво може пружити подршку тако што ће кроз партнерство са јавним сектором помоћи у организовању и пружању (1) социјалних, здравствених, образовних и културних услуга; (2) ванинституционалне заштите и организовања услуга у природном и социјалном окружењу корисника што се нарочито односи на заштиту старих лица, као и на поједине групе деце и других грађана који због одређених функционалних сметњи имају потребу за дневним боравцима и таквом врстом заштите и бриге. Такође цивилно друштво може дати свој допринос кроз активности које имају позитиван утицај на социјализацију деце и младих и на одговорно грађанско понашање, као и у коришћењу и унапређењу јавних градских простора за организовање различитих културних, спортских и других активности и осмишљавању и спровођењу уникатних садржаја, програма и активности које дају идентитет Граду.

Институционални развој – ка децентрализацији, полицентричности и интеграцијама

„Одрживи развој града Београда и адекватно јачање конкурентности, приступачности и територијалне кохезије у највећој мери зависе од квалитетног и примереног начина управљања Градом, и на нивоу целине, и на нивоу саставних територијалних јединица. То ће се постићи ефикасном организацијом управљања, али и јачањем одређених политика, заснованих на Уставу и законима, које ће подржати идеју и праксу децентрализације, полицентризма и регионалне интеграције, са основном логиком да је неопходно јачати

¹⁶ Нацрт Стратегије развоја града Београда, 2008, стр. 63.

све урбане центре и села у њиховом окружењу и повезати их са општинама у суседству и регионима у Србији и Европи“¹⁷.

Стратегија развоја предвиђа „веће укључивање грађана у процес одлучивања о проблемима и развоју, као суштинских актера града Београда. Од значаја је посебно веће укључивање цивилног друштва у: (1) систем припреме одлука о значајним стратешким питањима и пројектима; (2) обуку администрације на градском и општинском нивоу, промоција нових политика и реформа и рационализација структуре управе, планских инструмената и метода и јачање капацитета знања у администрацији; (3) сарадњу са градском управом и заједничко повезивање са регионалним партнерима из ЕУ и других региона Европе.

IX. ЕВРОПСКА УНИЈА И ЦИВИЛНО ДРУШТВО

Европска унија везује улогу организација цивилног друштва у модерној демократији за права грађана да стварају удружења у циљу остварења заједничког циља, као што је истакнуто у члану 12 Европске повеље о основним правима. У својој политици о консултацијама, Комисија не прави разлику између ОЦД и других облика интересних група. Док циљне групе могу варирати у односу на околности, ЕУ сматра да би “сви релевантни интереси у друштву требало да имају прилику да изразе своје ставове”, где ОЦД играју важну улогу у потпомагању дијалога о политикама.

ЕУ схвата да “не постоји опште прихваћена – а камоли правна – дефиниција термина ‘организација цивилног друштва’”. Међутим, ЕУ сматра да ОЦД спадају у широк опсег који укључује невладине организације које удружују људе око заједничких циљева, као што су животна средина, људска права и образовање; организације локалне заједнице основане на почетном нивоу које омогућавају грађанима да учествују у животу заједнице и општине; економских интереса као што су синдикати, удружења послодаваца и удружења потрошача; и верске заједнице. Све у свему, ЕУ види ОЦД као “основне структуре друштва ван владе и јавне администрације”, које теже ка приступу који је истовремено и инклузиван и заснован на демократској традицији држава чланица.¹⁸

Ово схватање је засновано на бројним европским документима, као што је мишљење Економског и Социјалног одбора о улози и доприносу организација цивилног друштва у изградњи Европе (1999) и Дискусиони документ комисије “Комисија и ОЦД: изградња јачег партнерства” (ЦОМ (2000) 11).

Први документ идентификује кључне принципе у модерној интерпретацији цивилног друштва:

¹⁷ Нацрт Стратегије развоја града Београда, 2008, стр. 76.

¹⁸ Саопштење Комисије, “Општи принципи и минимум стандарда за консултацију заинтересованих страна од стране Комисије” ЦОМ(2002)704, http://ec.europa.eu/civil_society/consultation_standards/index_en.htm#_Toc46744741.

- Као институционалну мрежу која формира аутономну друштвену сферу различиту од државе и породичног живота, а ипак од пресудног значаја за друштвене интеграције
- Као поредак заснован на владавини закона, укључујући и демократске принципе поштовања приватног живота, слободе изражавања и слободе удруживања
- Као место за постављање колективних циљева и представљање грађана

По овом становишту “организације цивилног друштва играју важну улогу као “посредници” у односу појединца и државе. Демократски процеси не би могли да се одвијају без њихове посредничке улоге.”¹⁹ Уз све признање тешкоће дефинисања ОЦД, Економски Социјални одбор нуди следећи покушај дефиниције:

Цивилно друштво је општи термин за све врсте друштвеног деловања, од стране појединца или група, које не потичу од државе и које држава не води. Оно што је посебно за концепт цивилног друштва је његова динамична природа, чињеница да означава и стање и акцију. Партиципативни модел цивилног друштва такође даје могућност јачања поверења у демократски систем тако да се може развити повољнија клима за реформе и иновације.

У овој дефиницији, цивилно друштво отелотворује следеће компоненте:

- Плурализам: заснован на толеранцији и слободној вољи, у којој сви појединци препознају једни друге са једнаким правима и укључују се у јавну расправу
- Аутономност: захтева независне институције које штите нематеријалне вредности и гарантују људско достојанство
- Солидарност: спремност да се поставе границе интересима појединца и преузме одговорност за заједничке интересе
- Јавна свест: стварање климе погодне за комуникацију
- Партиципација: заинтересоване групе и грађанске иницијативе које граде експертска и основна знања о друштвеним питањима, учествују у процесима јавног информисања и комуникације и стварању опште перцепције оштег добра
- Образовање: утврђивање начела по којима се развија цивилно друштво
- Одговорност: обавезе у заједничком интересу и одговорност према другим члановима друштва
- Субсидијарност: где основни нивои играју примарну улогу у политичком и друштвеном животу, а виши органи интервенишу када грађани више не могу да изнесу сопствене интересе

Дискусиони документ Комисије “Комисија и ОЦД: изградња јачег партнерства” се односи на ужу категорију невладиних организација, а не на шире схватање организација цивилног друштва. Према својој дефиницији, ОЦД имају следеће карактеристике:

- Оне нису створене да генеришу личну добит
- Оне су добровољне

¹⁹ Мишљење Економског и Социјалног одбора о улози и доприносу организација цивилног друштва у грађењу Европе(1999), стр. 3-4, http://ec.europa.eu/civil_society/ngo/docs/communication_en.pdf.

- Оне имају одређени степен формалног или институционалног постојања
- Оне су независне
- Оне теже да делују у складу са проблемима и питањима у вези са добробити појединца, група или друштва

Према овом схватању, величина и функција ОЦД може да варира, где оперативне ОЦД најчешће доприносе пружању услуга, а ОЦД које се баве јавним заговарањем теже да утичу на јавне политике и мишљења. ОЦД могу играти одређену улогу у подстицању дијалога, уобличавању политика, ослањању на информације и имплементацији програма и пројеката. У контексту чланства у Европској унији, ОЦД могу дати важан допринос у оспособљавању земаља кандидата да гарантују демократију, владавину закона, људска права и поштовање и заштиту мањина, у складу са критеријумима Копенхагена.

У Стратегији проширења из 2008. посебно се наводи да је цивилно друштво кључ за јачање демократије и помирење у региону (западног Балкана).²⁰ Подршка ЕУ даљем развоју грађанског друштва у земљама ЗБ рефлектовала се и у финансијској подршци која је ОЦД стављена на располагање. Овим документом је планирано да се финансијска подршка цивилном друштву увећа троструко у односу на период 2005–2007.²¹

Ову стратегију објавити у „Службеном листу града Београда”.

²⁰ Western Balkans, Enhancing the European perspective, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Brussels, 5. март 2008.

²¹ Преузето из Европеизација Србије, Грађанско друштво, Фонд за отворено друштво, Србија 2011, стр. 21.